

KARLOVA UNIVERZITA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Sociální práce a charitativní činnost

Canisterapie a její využití v praxi

Canistherapy and it's use in practice

Bakalářská práce

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:

PaedDr. Mgr. Hana Žáčková

Autor:

Lenka Kovaříková

Poděkování

Děkuji své vedoucí PaedDr. Mgr. Haně Žáčkové za její odborné vedení bakalářské práce a cenné rady. Dále svým rodičům, příteli i přátelům za podporu při studiu. Pestré společnosti, která mi zprostředkovala možnost setkat se s canisterapií.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Canisterapie a její využití v praxi vypracovala samostatně s použitím odborné literatury a pramenů, uvedených na seznamu, který tvoří přílohu této práce. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně Univerzity Karlovy a dále používána ke studijním účelům.

V Praze dne

Lenka Kovaříková

.....

Podpis

Anotace

Bakalářská práce na téma „Canisterapie a její využití v praxi“ je rozdělena na dvě části. Na teoretickou a praktickou. Teoretické část se dělí na tři kapitoly. První kapitola obsahuje historii canisterapie, metody canisterapie, formy canisterapie, úspěšnost terapie, komunikaci se psem, polohování. V druhé kapitole se soustředí na působení psa na zdraví a psychiku lidí. Třetí kapitola je o ztrátě zvířete, ať v důsledku smrti či jeho nuceného opuštění. V praktické části uvádím kazuistiky a svojí zkušenost s canisterapií. Cílem této práce je poskytnout informace, rozšířit poznatky, zjistit jaký vliv má pes na lidi zdravé nebo zdravotně znevýhodněné. Tyto poznatky jsou vhodné jak pro laiky, tak i pro širokou veřejnost. V přílohách také uvádím modlitbu asistenčního psa, článek o asistenčním poníkovi a vzkazy majitelů asistenčních psů.

Klíčová slova

Animoterapie, historie, vznik canisterapie, metody canisterapie, canisterapie a její vliv na člověka.

Annotation

Bachelor's thesis called „Canistherapy and its use in practice“ is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part is divided into another three chapters. The first chapter contains a history of canistherapy, methods of canistherapy, forms of canistherapy, success of the therapy, communication with dog and positioning. In the second chapter I focused on how a dog effects health and psyche of people. The third chapter is about animal's loss due to death or forced abandonment. In the practical part there is information about casuistry and my personal experience with canistherapy. The main purpose of this work is to provide informations, expand knowledge and find out what influence on healthy or medically disadvantaged people the dog has. This knowledge is useful for both laic and general public. In annexes there you can also find there assistance dog's prayer, paper about assistance pony and messages from people who own assistance dog.

Key word

Animotherapy, history, formation of canistherapy, methods of canistherapy, canistherapy and it's influence on human.

Obsah;

Úvod.....	1
1. Animoterapie	3
1.1 Hipoterapie	4
1.2 Felinoterapie (Felinotherapy).....	5
1.3 Canisterapie (Canistherapy).....	6
1.4 Historie pes a člověk	8
1.5 Pes v náboženství	9
1.6 Vznik canisterapie	11
1.7 Metody canisterapie	13
1.7.1 Pasivní AAA	13
1.7.2 Interaktivní AAA	14
1.7.3 Rezidentní AAA	14
1.7.4 Terapie za asistenci zvířat (Animal Assisted Therapy, AAT).....	14
1.8 Formy canisterapie	15
1.8.1 Individuální	15
1.8.2 Skupinová	15

1.9	Úspěšnost terapie	16
1.9.1	Chování psa.....	16
1.9.2	Hygiena.....	17
1.9.3	Právní kroky, zodpovědnost za škodu způsobenou psem.....	17
1.9.4	Úspěšnost programu	17
1.9.5	Ukončení programu	18
1.10	Získání osvědčení	18
1.10.1	Jaký pes je vhodný – výběr psa	19
1.10.2	Příprava psa.....	19
1.10.3	Zkoušky psa	20
1.11	Veterinární péče o canisterapeutického psa	21
1.12	Psi ve zdravotně sociální oblasti.....	22
1.12.1	Asistenční psi.....	22
1.12.2	Signální psi	22
1.12.3	Asistenční signální pes pro osoby se záchvatovými onemocnění	23
1.12.4	Vodící psi.....	23
1.12.5	Psi pro tělesně postižené	24

1.12.6	Canisterapeutičtí psi.....	24
1.12.7	Psi záchranářští	24
1.12.8	Výcvik asistenční psů	25
1.12.9	Získání asistenčního psa	26
1.13	Komunikace člověk – pes.....	27
1.13.1	Objímání	28
1.13.2	„Hubičkování“	28
1.13.3	Otevřená tlama.....	28
1.13.4	Vrtění psího ocasu	28
1.14	Polohování.....	30
1.14.1	Relaxace se psy	32
2.	Působení psa na zdraví a psychiku člověka	32
2.1	Význam psa v rodině.....	34
2.2	Pes a senior.....	39
2.3	Pes a epileptik	42
2.4	Pes a nevidomí lidé	45
2.5	Pes a tělesně postižení lidé	46

2.6	Pes a autističtí lidé.....	47
3.	Ztráta zvířecího společníka.....	49
4.	Pestrá společnost, o.p.s.	51
4.1	Integrační školka Smíšek- Vysočany.....	53
1.	Kazuistika	55
2.	Kazuistika	57
	Závěr	60
	Seznam literatury:	62
	Seznam příloh	67

Úvod

„Pes má krásu bez ješitnosti, sílu bez krutosti a lidské ctnosti bez lidských nectností.“

- Lord Byron

V životě každého člověka se čas od času objevuje bolest a utrpení. Ne každý se s tím, ale dobře vyrovnává. Psychicky se jedinec potácí sem a tam a hledá záchytný bod... Fyzická bolest, její práh má každý z nás nastavený jinak, nezbývá než zatnout zuby, vydržet a počkat až se tělo uzdraví a potíže odezní.

V každém případě, ať už se jedná o psychickou nebo fyzickou bolest, zabírá na obojí dobré slovo, porozumění, pocit sounáležitosti v rodině i přítomnost „domácího mazlíčka“, který vlastně do toho rodinného kolektivu patří. Hebké dotyky jeho srsti, pohled očí, kterými svého pána sleduje a skoro vždy i když není vše v pořádku, chápe. Proto si lidé dnes pořizují do svých domovů psy, kočky, zakrslé králíky...vědí, že „zvířátko“ na ně bude vždy čekat doma, vítat je a radovat se s nimi. Právě tyto možnosti ještě více ocení lidé, kteří žijí sami a sdílí teplo domova s „němou tváří“.

Jiná a mnohem těžší situace je u lidí, kteří jsou nějak handicapovaní a jejich život je náročnější a pokud se začne ještě více komplikovat, přicházejí na řadu nejrůznější pomocníci či asistenti. Ti však nemusí mít jen lidskou podobu, ale i zvířecí. Právě do této kategorie patří asistenční psi, kteří než jsou předáni postiženému člověku, musí projít náročnou přípravou zaměřenou na soužití s nemocným člověkem.

V průběhu let jsem poznala několik psů velkých plemen, kteří ač vypadali bojovně, dokázali své „paničce“ dát mnoho radosti i pochopení. Dá se říci, že je vždy zvládala s přehledem až na drobné výjimky. Se svými psy si užila mnoho zajímavého. Poslední pes je z útulku, svým pánem byl týrán a jako štěně zavírán do popelnice. Trvalo dlouho po trpkých zkušenostech, aby našel ztracenou víru v lidi

a jí se to podařilo. Velký pes, sice občas zavrčí, ale většinu dne si hraje je přítulný a rozdává jen radost.

Dlouho jsem přemýšlela, jaké zvolím téma bakalářské práce. Nakonec jsem si zvolila canisterapii, je úžasné, že se dá léčit pomocí zvířat. Právě pes je již dlouhou řadu tisíců let naším společníkem a důvěrníkem. Canisterapie možná není pro mnohé z nás úplně známa, i když každý se určitě setkal s asistenčním psem. Ale ví lidé, co opravdu všechno patří pod pojem canisterapie? Canisterapie se poslední dobou dostává do popředí a je to jedině dobře. I v České Republice vychází literatura na téma zooterapie, kdo se o tuto problematiku zajímá, doporučuji některé knihy přečíst. „Stojí opravdu za to.“

Pes dokáže v člověku vyvolat příjemné pocity, dokáže nás zklidnit, zapomenout na naše problémy. Je to právě on, kdo nás chápe i když máme špatnou náladu a jsme smutní. Jsou nám věrní... Lépe vidí a cítí než my a dokáží odhadnout předem danou situaci. Psi jsou výjimeční tvorové, kteří dokáží zlepšit kvalitu života či ho přímo zachránit.

1. Animoterapie

NERANDŽIČ (2006, s. 15-22) Animoterapie, neboli zooterapie, je terapie pomocí zvířat. Není podstatné, o jaké zvíře se jedná ani o jeho velikost. Nejčastěji se používají psi, koně, kočky. Léčebné využití zvířat probíhá doma, ve zdravotnickém zařízení, v ústavech sociální péče a v domovech pro seniory. Člověk, který vlastní zvíře, přebírá za něj plnou odpovědnost. Zvíře je tak závislé na svém chovateli. To zvyšuje sebevědomí a sebeúctu chovatele. Díky tomu, že jeho majitel musí se zvířetem dodržovat řád a pečovat o něj, nutí ho také neustále k pohybu, který je prevencí některých nemocí, jako je vysoký tlak či srdeční onemocnění. Chovná zvířata mají také velký vliv na psychiku člověka, je dokázané, že už jen svou přítomností snižují napětí a zmírňují stres klienta. Do většiny ústavů sociální péče nebo do domovů pro seniory, lze přivést zvíře v rámci návštěvních programů, v některém zařízení je pro obyvatele i povoleno si přivést zvíře vlastní. Je potřeba, aby i zde mělo zvíře své soukromí a řád, na které je zvyklý, ideální je pokud se najde tolerující spolubydlící, který má pozitivní vztah ke zvířatům.

Oproti tomu KOLEKTIV AUTORŮ (2007) píše, zjednodušeně řečeno zooterapií rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Ať se jedná o zlepšení paměti, motoriky, komunikace či zmírnění stresu, je zde zvíře, v roli prostředníka. Pro klienta může zvíře znamenat mnoho. Zvíře může působit jako zprostředkovatele komunikace se zbytkem světa. Může rozveselit ve smutných chvílích a také může pomoci od fyzické bolesti. Je třeba mít na paměti, že na druhé straně vodička či opratí je člověk - zoterapeut, který rozhoduje, kdy a jak přítomností zvířete využít ke zmírnění lidského trápení.

„ V České Republice je návštěvní program zpravidla organizován sdružením (nebo výjimečně jedinci), která se touto problematikou zabývají. Jde o smluvní vztah mezi organizací a sdružením a jasně stanovenými pravidly, který především říká, že zvíře nesmí nikomu ublížit nebo nijak škodit (nesmí být nemocné, znečišťovat okolí nebo ničit věci). V písemné smlouvě musí být také zakotveno, že za zvíře vždy odpovídá jeho

majitel a že nesmí docházet k týrání zvířat ze strany klientů ani personálu ústavu.“
(NERANDŽIČ, 2006, s. 22)

„Terapie (therapy) – léčení tělesných nebo duševních poruch a poruch chování“. (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 611).

1.1 Hipoterapie

HARTL, HARTLOVÁ (2000) uvádí, že hipoterapie je metoda pohybové léčby, která využívá fyziologické impulzy koně ke koordinaci motoriky pacienta s koněm spolu s dalšími psychologickými dopady, které vznikají mezi pacientem a trenérem a pacienta s koněm. Pohyb koně řídí trenér. V hipoterapii jde, o vnímání pohybu koně člověkem, postupem času vzniká mezi pacientem a koněm psychický vztah. Pacient se učí vysílat signály, na něž má kůň reagovat a které přijímá. Pacientovo sebevědomí tím roste a aktivněji se podílí na terapii. Hipoterapie se velmi hodí pro nemocné s poruchami motoriky a nervosvalového aparátu.

NERANDŽIČ (2006) Nejdůležitější schopností koně je být veden, kráčet po boku člověka v klidu a respektovat ho. Vodič nebo pracovní jezdec musí působit na koně klidně a vyrovnaně, nesmí být pro koně zdrojem stresu. Kůň při chůzi (pohybu) nutí člověka k balancování, udržení rovnováhy, tím se zlepšuje volní motorika.

Léčebné využití koně:

- Preventivní působení
- Fyzioterapeutické působení
- Dětská mozková obrna
- Epilepsie
- Úrazové poškození mozku a míchy
- Svalová dystrofie
- Roztroušená mozkomíšní skleróza
- Vadné držení těla
- Autismus
- Duševní choroby

„Kůň je nejčastěji spojován s léčbou poruch pohybového aparátu. Genialita hipoterapie tkví v jednoduchosti a přirozenosti. Jeden živočišný druh svým pohybem ovlivňuje interaktivně pohybové vzorce (chůze, dech, úchop, řečové schopnosti) jiného živočišného druhu. Kůň instinktivně respektuje biologický věk – ten se u zdravotně postižených často podstatným způsobem liší od věku kalendářního (např. pokud se šestileté dítě nedokáže samo posadit, postavit, ani chodit, reaguje na ně kůň jako na kojence či batole). Hipoterapie je cílený, intenzivní a dlouhodobý léčebný proces. Zahajuje se v době, kdy je porucha držení těla nebo motoriky ještě léčebně ovlivnitelná. Například u dětí s vrozeným postižením lze s hipoterapií začít již během prvních šesti týdnů života.“ (NERANDŽIČ, 2006, s. 113)

1.2 Felinoterapie (Felinotherapy)

„Využívání koček k léčebným účelům; méně častá a méně rozvinutá než canisterapie.“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 162)

Ve své knize NERANDŽIČ (2006, s. 62) píše o tom, že s kočkami se začalo pracovat na mezinárodní úrovni ve stejné době jako se psy, jen se o tom příliš nediskutovalo. První informace sahají do poloviny 90. let minulého století. V České Republice od roku 1997 pracuje s kočkami pouze Nezávislý chovatelský klub se sídlem v Mladé Boleslavi.

Felinoterapii provádí odborníci, jejichž cílem je aktivizace klientů, vyvolání příjemných prožitků. Jak u zdravých tak i handicapovaných dětí, procvičení jemné a hrubé motoriky, zlepšení řečových dovedností. Pokud se provádí felinoterapie – ve zdravotnických zařízeních, tak působí jako odpoutání pozornosti od nepříjemných a bolestivých vyšetření. (in www.nchk.wgz.cz)

NERANDŽIČ (2006, s. 67) Felinoterapie se nejvíce používá v rámci návštěvní služby. Terapie pomáhá v domově pro seniory zmírnit adaptační stres nově příchozích klientů, povzbuzuje se jemná motorika rukou (drbání, česání) zejména u lidí s poškozením mozku po mozkové mrtvici a úrazech mozku a míchy. U dětí pomáhá

rozvíjet estetické a hudební citění, v rámci herních terapií, kočka je navíc dokáže rozesmát, děti, které špatně navazují kontakt, začínají lépe komunikovat. U mentálně retardovaných dětí, jsou výsledky nejlepší, děti přijímají kočky bez jakýchkoliv podmínek, kontakt se zvířetem, jim dává pocit bezpečí a ony se radují, výrazně také podporuje jejich úsilí v komunikaci s ostatními a pomáhá jim rozvíjet slovní zásobu.

V České Republice se kočky využívají v léčebném procesu k asistenci při léčení zejména v rámci návštěvní služby. Zvíře na pracovišti má velký pozitivní vliv na dlouhodobě nemocné, onkologické pacienty či důchodce, žijící v domově pro seniory. Navíc kočka upevňuje i mezilidské vztahy na pracovištích.

1.3 Canisterapie (Canistherapy)

„Využívání psů k léčebným účelům; zatím nepřesně vymezena, lze ji dělit na: a) živelnou – lidem úzkostným, nejistým, osamělým je pes doporučován jako společník a oddaný přítel; tento vztah ovšem může být i kontraproduktivní, protože může provokovat a posilovat tendence člověka k přílišnému drezírování až agresi a týrání psa; b) řízenou – odborník na tento druh terapie buď vhodného psa opatří a do vztahu mezi pacientem a psem vstupuje, alespoň na určitou dobu nebo vycvičeného psa využívá při návštěvách nemocných“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 84)

GALAJDOVÁ (1999, s. 24) popisuje canisterapii jako terapii, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je zde myšlen přesně podle definice WHO (Světově zdravotnické organizace) jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Canisterapie klade důraz na řešení citových, psychologických a sociálně-integračních problémů.

Oproti tomu JANČAŘÍKOVÁ, BRAVENCOVÁ (2010, s. 15) píší: *Canisrehabilitace (canisasistence, canisterapie) – využití vhodně vybraného a vycvičeného psa. Psovodi (popř. s terapeuty) doprovázejí psy do nemocnic, speciálních škol i do základních škol ke zdravým dětem. Psi jsou používáni pro celkovou aktivizaci klienta (psi volně pobíhají, olizují, vrtí ocasem a všelijak jinak dávají najevo*

svou přízeň a rozveselují mysl, hlavním cílem je zlepšení psychiky klienta, naplnění volného času při pobytu v nemocnici apod., cíle jsou spíše ze psychosociální sféry) nebo na polohování (na speciálním nebo i na obyčejném lůžku zahřívají bolavé místo a působí pozitivně na svalový tonus klienta, cíle jsou především fyzioterapeutické). Dále jsou psi využíváni ke vzdělání a k osobnostnímu rozvoji dětí (jsou stanovené didaktické cíle.)

Podle STALMACHOVÉ (2000) je canisterapie léčení psem a je považována v současné době za jedno z moderních odvětví psychoterapeutické léčby, které se nezabývají přímo lékaři, ale je jimi doporučovaná, zejména pro mentálně postižené lidi. Existuje velká řada důkazů, že osoba pro své postižení nekomunikovala, se díky prostřednictvím zvířete uvolnila a začala komunikovat nejprve se psem a po určité době i s člověkem. Pes je zvíře, které dokáže člověka donutit k nějakému výkonu, zejména u postižených dětí se setkává canisterapie s velkým úspěchem. Není důležitá rasa psa, která je použita ke canisterapii, ale canisterapeutický pes musí být vybrán kynologem a terapie musí být odborně sledována a vedena.

„Canisterapeutický tým - Canisterapeutický tým tvoří psovod a pes, mezi kterými musí vzniknout úzký vztah a spolupráce. Pes musí být cíleně vycvičený vychovaný a připravený. Psovod musí být také proškolen a tým musí uspět u zkoušek. Terapeutický pes se musí se svým psovodem orientovat v náročných situacích.“
(in www.handyhelper.cz)

KOLEKTIV AUTORŮ (2010, s. 82) Pro canisterapeutický tým je důležité, aby psovod splňoval následující požadavky:

- Psovod má být kvalifikovaným kynologem, tedy člověkem, který se zabývá výcvikem psů na vyšší úrovni
- Musí umět zacházet s lidmi, ale i se zvířaty
- Musí chránit zvíře
- Dokáže rozeznat, kdy je pes či člověk ve stresu a podle toho jednat

- Musí mít vhodné sociální dovednosti, nebát se očního kontaktu, být milý, vstřícný, mít zdravé sebevědomí, umět komunikovat
- Musí umět zachovat důvěrné informace
- Musí vést dokumentaci, co se týče zvířete, ale i klienta
- Musí umět zvolit vhodné techniky v rámci terapie

Musí absolvovat kurs nebo je přímo specialistou v dané oblasti, měl by mít snahu se neustále vzdělávat a doplňovat si informace a účastnit se seminářů, kurzů, které souvisejí s canisterapií.

1.4 Historie pes a člověk

ELEANORA M. WOLOY píše ve své knize (2005), že pes je prokazatelně prvním domestikovaným zvířecím druhem. Podmínky pro domestikaci mezi člověkem a zvířaty, velmi pravděpodobně nastaly v období, kdy se naši předkové v důsledku klimatických změn – na konci poslední velké doby ledové - přestali méně lovit a začali se věnovat rovněž sběru. Nálezy v Číně vypovídají o možném soužití pekingského člověka a vlkovitého příslušníka rodu *Canis* už v éře středního pleistocéanu (období před 2,5 miliony let až 10 000 let).

NERANDŽIČ (2006, s. 30) O prvopočátcích mezi psem a člověkem víme málo, i když historie sahá do dávné doby. Pes se pravděpodobně spojil s člověkem dobrovolně a postupně trvale zdomácněl. Předpoklad je, že to byl vlk, který se postupně ochočil a postupně lidé začali dělat první pokusy o chov a křížení, jenž chtěl docílit, aby rasa měla co nejzachovalejší a nejpotřebnější rysy a schopnosti psa. Jak člověk, tak i pes měli ze společného soužití jisté výhody. Pes pomáhal člověku při lovu, byl hlídač, hospodářské zvíře např.: pomáhal s náklady, ale byl i ochránce, společník. Na oplátku mu člověk poskytoval ochranu před nepřáteli a potravu. Postupně se pes včlenil do lidské společnosti.

„Jasným důkazem je nález 12 tisíc let starého paleolitického hrobu na území severního Izraele, kde byly nalezeny kosterní pozůstatky člověka a osa pohřbeného společně. Paže člověka byla obtočena kolem krku psa a ruka spočívala na jeho rameni, jako kdyby i po smrti chtěla zdůraznit sílu vazby, která mezi nimi existovala za života.“
(GALAJDOVÁ, 1999, s. 14)

„Pět a šest tisíc let jsou staré kresby a malby neznámého umělce, který na stěnách hrobek v Thébách zobrazil nejen štíhlé chrty faraonů, jak štvou v pouštích gazely a ovčácké psy hlídající stáda i dům, ale i malé psíky, chované zjevně pro potěšení v domácnostech. Obrazy psa či sošky psích figur najdeme snad všude ve všech hrobkách. Nápadně mnoho jich je například v hrobě Tutanchamonově. O tom, že Egypťané měli psy skutečně rádi, svědčí mnoho zmínek v jejich celkem chudé literatuře. Zachovalo se asi sedmdesát psích jmen, a některá velmi pěkná jako např.: Rychlonožka, Krásnohlávek, Dobrý hlídač...Pes je na obrázcích znázorňován často s člověkem, a to buď na lovu, nebo sedává pod židli, na níž odpočívá jeho pán.“
(GALAJDOVÁ, 1999, s. 14)

1.5 Pes v náboženství

GALAJDOVÁ (1999) Psi mají i velký význam v náboženství. Pes byl uctíván a stavěn na kultovní úroveň Bohů. Například v Egyptě Bůh smrti Anúbis byl zobrazován s lidským tělem a psí či šakalí hlavou. Na jeho počest bylo postaveno město Kynapolis- město psů v Horním Egyptě, kde byli psi chránění a uctíváni. Pokud obyvatelé ze sousedních měst zhanobili toto město tím, že snědli nebo zabili některého psa, z tohoto města vypukly krvavé bitvy. Pokud pes umřel v domácnosti, panoval zde smutek. Obyvatelé si oholili hlavy a drželi půst. Jeho tělo bylo balzamováno a obřadně pohřbeno na psím hřbitově

„Krajní případ úcty ke psu je znám z dávných dob z Etiopie. Náčelníci kmenů korunovali psího krále, který se pak stal poradcem náčelníka. Při audiencích pak rozhodovalo chování psího krále. Zavrtěl-li ocasem, byla žádost vyřízena kladně.

Štěkáni znamenalo nesouhlas a žádost byla zamítnuta. Pokud někomu olízl ruku, byla takovému šťastlivci vzdávána veškerá pocta. Jestliže však na někoho psí král zavrčel, mohl nešťastník také přijít o hlavu.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 14)

Psi mají velký význam mezi hinduisty v Nepálu a některých částech Indie. Slaví se zde svátek Tihar. Je to svátek, kdy se vzdává úcta bohům, lidem, ale i zvířatům. Tento svátek se slaví v listopadu. Hinduisté věří, že psi hlídají bránu do Nebes a že jsou poslové božstva zvaného Yama, anděla smrti. Lidé ve svých modlitbách prosí, aby je nechali projít bránou Nebes. Pes je také spojován s jednou podobou boha Shivy, který je božstvem ničení a hinduisté se k němu modlí, aby je ušetřil zkázy. (in www.hafici.cz)

Pes je jedním z Astrologických znamení v Číně. Lidé narození v jeho znamení jsou prý oddaní, věrní, silní a čestní. Druhý den čínského Nového roku se i slaví narození všech psů. Tento den si Činané snaží chovat ke všem psům velmi laskavě. (in www.hafici.cz)

Zajímavostí v křesťanství je určitě svatý Guinefort, který byl uctíván ve Francii a to i přes zákazy katolické církve po několika staletí. Guinefort byl totiž chrt, patřící jednomu rytíři, který žil nedaleko Lyonu na zámku. Legenda praví, že jednoho dne odjel na lov a nechal svého synka v Guinefortově péči. Když se vrátil z lovu, našel celý pokoj rozházený, převrácenou kolébku a jeho pes měl tlamu od krve. Myslel si tedy, že pes zabil jeho syna a bez rozmyšlení psa zabil. Najednou však uslyšel dětský pláč, který se ozýval zpod převrácené kolébky, vedle něj ležela mrtvá zmijs, kterou jeho pes zardousil. Rytíř velmi litoval toho, co provedl a postavil Guinefortovi kapli. Mezi místními se stal Guinefort známý jako ochránce dětí. (in www.hafici.cz)

Najdeme však také země, ve kterých pes nebyl a ani do teď není posvátným zvířetem. Takové země jsou, kde se vyznává islám, v těchto zemích považují psa za nečisté zvíře. (in www.hafici.cz)

1.6 Vznik canisterapie

NERANDŽIČ (2006, s. 31) Canisterapie se ve světě se rozvinula především v 50. letech 20. Století. U nás až později po roce 1990. V Čechách se canisterapie využívala ojediněle, například v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně koncem 90. let. V letech 80-90. minulého století, při léčbě psychiatrických pacientů psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze. V roce 2003 vznikla Česká canisterapeutická asociace.

„Autorem tohoto termínu se v roce 1993 stala Jiřina Lacinová, která zároveň byla se sdružením Filia průkopníkem a osvětovým pracovníkem v tomto oboru. Zároveň také vytvořila první metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy (interakce skupiny saňových psů s velkou skupinou dětí) a představila ji na ženevské konferenci v roce 1995“. (in canisterapie.org)

GALAJDOVÁ (2011) Jedná se o léčebný kontakt psa s člověkem. Přítomnost milého, klidného zvířete dokáže utišit, zklidňovat činnost srdce, zvyšovat pozornost, vyvolává v člověku různé pocity, že najednou nejsme sami, zvíře navozuje pozitivní pocit, který je pro nás velmi důležitý. Canisterapie se provádí individuálně i kolektivně. Už jen to, že se nacházíme v přítomnosti zvířete, nám dokáže zlepšit náladu.

„Canisterapie se uplatňuje zejména jako pomocná psychoterapeutická metoda při řešení různých situací, kdy jiné metody selhávají nebo je nelze použít. Například při navazování kontaktu s obtížně komunikujícími pacienty a při práci s:

- *Emocionálně poškozenými a citově deprivovanými dětmi*
- *Autistickými dětmi*
- *Mentálně postiženými*
- *Smyslově postiženými*
- *U některých psychiatrických diagnóz (úzkost deprese, fobie..)*
- *V logopedické a rehabilitační praxi (zde zejména jako motivační prvek)*
- *Jako socioterapie a psychoterapie tělesně postižených či jinak handicapovaných*

- *Při výskytu apatie, naučené bezmocnosti – postoje „já nemohu“ u chronicky nemocných a zdravotně postižených*
- *U nemocných dětí (zejména dlouhodobě – neurologicky, onkologicky, úrazy apod., ale i krátkodobě - při špatné adaptaci na pobyt v nemocnici, strachu z operace nebo vyšetření, špatné spolupráci se zdravotnickým personálem)*
- *Jako součást komplexní terapie v geriatrici (demence, Alzheimerova choroba, Parkinsonova choroba, deprese, maladaptace, ztráta důvodů k žití...)*
(GALAJDOVÁ, 1999, s. 25)

GALAJDOVÁ (1999) Použití zvířat jako terapie je datováno až do 9. Století v Gheelu v Belgii u zdravotně postižených

„V roce 1859 poznamenala Florence Nightingalová, že: „Malé domácí zvířátko je často výborným společníkem pro nemocného, zejména pro chronické dlouhé případy. Ptáček v kleci je někdy jediným potěšením, které má tělesně postižený člověk odkázaný na pobyt ve stále stejném pokoji. Pokud může zvířátko samostatně krmit a čistit, má být podporován, aby tak učinil.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 26)

GALAJDOVÁ (1999, s. 26) První použití zooterapie v USA v nemocnicích se odehrálo v 1919 a ve 40 letech ve spolupráci s Červeným křížem v sanatoriu, pro zraněné letce z 2. Světové války. Zvířata dokázala odpoutávat myšlenky od válečných hrůz rekonvalescentů. V 60 letech došlo k dalšímu pokroku. V roce 1966 založil Erling Stordahl, který byl slepý se svojí manželkou rehabilitační centrum v Norsku pro zdravotně znevýhodněné. Součástí léčebného režimu se stali psi a koně, kteří byli nedílnou součástí terapeutických programů vedle sportu a fyzioterapie.

Canisterapie probíhá pod vedením zkušeného canisterapeuta. Canisterapeutický tým navštěvuje různá sociální zařízení, nemocnice, školy, hospice, domovy pro seniory. Po celou dobu terapie je se psem a jedincem či skupinou příslušná osoba ze zařízení, která na terapii dohlíží. Po celou dobu terapie se musí hlídat, aby psovi nebylo úmyslně/neúmyslně ubližováno. Terapie neprobíhá do úplného vyčerpání psa, ten potřebuje také pauzy a odpočinek. I pro samotného klienta může být

canisterapie namáhavá. Vždy je dobré uzavřít smlouvu mezi canisterapeutickou organizací a sociálním zařízením zavazující obě strany. Pokud se terapie provádí s dětmi, je dobré mít souhlas rodičů nebo jejich zástupců. Pokud je canisterapeut v sociálním zařízení poprvé je dobré vysvětlit, proč tam je a co se bude dít. Do zařízení je dobré chodit pravidelně, aby se klienti mohli seznámit se psem postupně, bez jakéhokoli spěchu. Jedině s tímto přístupem můžeme očekávat u klientů zdravotní zlepšení.

1.7 Metody canisterapie

(GALAJDOVÁ, 1999, s. 28-31)

Aktivity za asistence zvířat (*Animal Assisted Activites, AAA*)

„Poskytují příležitost pro motivační, výchovný, odpočinkový nebo terapeutický prospěch zaměřený na zvýšení kvality života klienta, odehrávají se v různých terapeutických prostředích a jsou vedeny speciálně vyškoleným profesionálním odborníkem nebo dobrovolníkem za účasti speciálně vybraných zvířat.“
(GALAJDOVÁ, 1999, s. 28)

1.7.1 Pasivní AAA

Nejjednodušší forma AAA je umístění klece s „ptáčkem“, či akvária do společenské místnosti. Rozmanité barvy rybek, bublání vody, příjemné osvětlení či štěbetání malých ptáčků, dokáže odlákat nepříjemné myšlenky, potěšit obyvatele. Všechny výše uvedené prvky navozují pocit uklidnění. Navíc zpříjemňují prostředí. Role zvířat takto umístěných je pasivní. Klienti se o ně nestarají, ale přesto přinášejí příjemný pocit už svou přítomností.

1.7.2 Interaktivní AAA

Interaktivní metoda znamená, že zvíře se nachází v určité rezidenci a klienti nebo personál se o něj starají. Pes může docházet i do zařízení na občasné návštěvy. Odehrávají se většinou ve stejný den v týdnu a ve stejný čas. Tyto programy učí jednotlivce i skupiny, jak pečovat o zvíře, dochází k navazování kontaktu mezi klientem a canisterapeutem a jeho psem. Jedinci se zvyšuje fyzická aktivita. Pro děti je tato interaktivní metoda výchovným prvkem.

1.7.3 Rezidentní AAA

Žádá velkou přípravu a promyšlení možností v zařízení. Zvíře musí být spokojené, nesmí být stresováno, překrmováno. Důležité je jeho bezpečnost. Psi na tuto metodu nejsou moc vhodní, jsou časově náročnější – pravidelný pohyb. A to například v domově seniorů je problém, dochází pak například k obezitě zvířete. Naopak králíci, křečci či jiní malí savci, jsou úspěšnější. Podstatné je, aby program měl odpovědnou osobu zodpovědnou za péči a dohled zvířete.

1.7.4 Terapie za asistenci zvířat (Animal Assisted Therapy, AAT)

„Je cílená intervence, při které je zvíře nedílnou součástí terapeutického procesu. Je poskytována a vedena zdravotnickým profesionálem se speciálními odbornými znalostmi.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 28)

GALAJDOVÁ (2011, s. 98) Například použití psa v rehabilitaci, klient po cévní mozkové příhodě, který má problém s chůzí a stáním. Rehabilitační pracovník může motivovat klienta ke stání tím, že položí psa na stůl a za odměnu si klient může psa pohladit, v tomto případě je vhodný menší pes. Pokud je třeba trénovat jemnou motoriku, poslouží k nácviku rozepínání obojku, česání psa, drbání psa, krmení z ruky...

Psi se i prosazují v oblasti logopedie. Klient dává rozkazy, předčítá mu, avšak je důležitý hlavně pro děti, aby pes dokázal ovládat i gesta. Pokud pes opakovaně neposlouchá příkaz kvůli špatné výslovnosti, může to být zejména pro děti demotivující.

Přehled možného využití AAT:

- 1) Fyzické schopnosti**
- 2) Mentální schopnosti**
- 3) Výchova**
- 4) Motivace**

Velkou roli hraje také výběr psa ke vztahu ke klientovi. Ne každý pes se hodí na všechny situace. Psi i lidé mají svoje silné a slabé stránky a každý nemá talent na všechno.

1.8 Formy canisterapie

1.8.1 Individuální

Jedná se o setkání s jedincem. Jeho výhodou je individuální přístup a větší možnost intenzivnějšího kontaktu se psem a menší pravděpodobnost rušivých elementů.

1.8.2 Skupinová

Ve skupinové formě bývá více canisterapeutických týmů s více klienty. Předpokladem je, že se psi mezi sebou znají. Každý klient si tedy může vybrat psa, dle svého uvážení. Psi by měli být pod dohledem a musí mít pravidelné pauzy, aby nedošlo k vyčerpání.

1.9 Úspěšnost terapie

(GALAJDOVÁ, 2011, s. 105-110)

Terapie není o tom, že pes se přivede do zařízení a „odbyde si“ svoji práci. Úspěšná terapie se musí řádně připravit a naplánovat. I samotní pracovníci dané instituce, či klienti si můžou klást otázky, například ohledně hygieny, výběru rasy psa nebo, jak bude pes reagovat na určité podmínky.

Pokud jde canisterapeutický tým do nové organizace, kterou dříve nenavštívil, je vhodné uspořádat pro instituci školení nebo seminář, aby se seznámili se vším, co je čeká a popřípadě se vyjasnily všechny nejasnosti.

1.9.1 Chování psa

Pes by měl být klidný, dobře ovladatelný, musí se chovat vhodně ke klientovi, nesmí se bát většího kolektivu, cizích psů a neznámého prostředí. Nesmí špatně reagovat na různé zvuky a pachy. I po získání osvědčení, že pes může provádět canisterapii, musí pravidelně trénovat, aby upevňoval své návyky, jelikož se může stát, že bude stát před situací, kterou doposud nezažil.

„Doporučuje se udržovat kontakt s expertem na psí chování a konzultovat s ním v případě pochyb. Ve Spojených státech dokonce jdou tak daleko, že zvou pravidelně tyto znalce k pozorování psa v akci a vyhodnocování programu z jejich hlediska, aby byla zjištěna bezpečnost klientů.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 106)

Psovod musí svého psa znát velmi dobře, musí vnímat jeho signály (držení těla, naježená srst), i když on sám žádné nebezpečí nevidí. Musí umět rozeznat, kdy je jeho pes ve stresu a v případě, že k tomu dojde, odvést ho do bezpečí.

1.9.2 Hygiena

V každém zařízení jsou hygienické předpisy, které se musí dodržovat. A to samozřejmě platí i pro psovoda. Ten dbá na to, aby svého psa do zařízení přivedl vyvenčeného. Pokud pes dává jasný signál, že si potřebuje ulevit, nesmí psovod toto znamení ignorovat. Pes nesmí pracovat, pokud je nemocný, ale může nastat situace, kdy se psovi udělá náhle nevolno. I na to je třeba být připraven a nebýt zaskočen. Zvíře by mělo být zdravé a v dobré náladě.

Pes by měl být čistý, upravený, pokud se vyskytne déšť, sníh je třeba mít ve výbavě například nějaký hadr či osušku na utření a vysušení psa.

Před setkáním s klientem by měl canisterapeut zjistit, zda klient nemá alergii a pes mu nevadí, i když dobrou péčí o psa se snižuje riziko alergií. Program by se měl uskutečňovat v jasně vymezených prostorách a měl by být dodržován harmonogram. Canisterapie také není vhodná pro lidi, kteří mají kynofobii, onemocnění imunitního systému či otevřené rány.

1.9.3 Právní kroky, zodpovědnost za škodu způsobenou psem

Málokdy se stává, že by terapeutický pes někoho napadl, ale náhody se stávají z různých příčin, jako je pád nebo úlek, pes může také poškodit majetek. Není ohrožen ten, kdo je připraven. Je dobré uzavřít pojištění zodpovědnosti za škodu. Odpovědnost nese majitel psa.

1.9.4 Úspěšnost programu

Pokud pes zůstává v zařízení, je třeba seznámit personál i klienty, jak se ke psovi chovat a podat jim dostačující informace ohledně péče o psa včetně krmení. Pokud jim vše jasně, výstižně vysvětlíme, budeme působit profesionálně. Proto je dobré uspořádat přednášku, kde se mohou prodiskutovat potenciální problémy popřípadě jejich navrhovaná řešení. Dále je potřebné vyškolit všechny zaměstnance zařízení, kde pes zůstává. Posledním krokem k zajištěnému úspěchu je mít všechny smlouvy a

doklady, ještě před začátkem programu. Do těchto dokumentů patří: zdravotní stav psa, vymezení prostor kam pes smí, pravidla styku s klienty se psem, povinnost personálu i psovoda.

1.9.5 Ukončení programu

Pokud je terapie u konce a pes odchází od klienta, dáváme jim čas na rozloučení, neboť strávili spolu delší dobu a přilnuli k sobě.

Ukončení canisterapie může nastat z různých důvodů jak na straně klienta (přechod do jiného zařízení), tak na straně canisterapeutického týmu (stáří, úraz psa). Ve druhém případě může dojít k náhradě a pokračování setkávání s jiným, novým týmem. Další možností ukončení setkávání je naplnění cíle canisterapie. Po ukončení je velmi důležité vyhodnocení postupně zaznamenávané dokumentace, evaluace výsledků, ke kterým v rámci canisterapie došlo, a vzájemná konzultace těchto výsledků s odborníkem a případně supervizorem canisterapeutických týmů. Vhodné je zaznamenávání výsledků včetně metodiky canisterapie u daného klienta do portfolia canisterapeuta s možností předání informací klientům. Nutné je si uvědomit, že mlčenlivost, ohledně skutečností týkajících se klienta trvá i po ukončení canisterapie.(VELEMÍNSKÝ, 2007, s. 74)

1.10 Získání osvědčení

Podmínkou, aby mohl pes získat osvědčení canisterapii, je jeho bezproblémová povaha, nesmí mít žádné známky agresivity vůči lidem ani vůči zvířatům. Dotyčný musí prokázat poslušnost svého psa a jeho klidnou povahovou stránku na různé situace, ke kterým by mohlo během terapie dojít. Testuje se, jak pes reaguje na prudké pohyby, hluk, či pach. Dále jak snáší přítomnost dalších psů, jelikož při skupinové terapii je pravděpodobné, že se zúčastní víc, než jeden pes. Pokud pes umí aportovat, nebo reaguje na speciální povely tak i takové umění se dá využít při canisterapeutických zkouškách.

1.10.1 Jaký pes je vhodný – výběr psa

Jak GALAJDOVÁ (2011, s. 16 - 17) píše, ideální rasa neexistuje, ale jsou předpoklady, se kterými se pes rodí. Je dobré si zjistit povahové vlastnosti dané rasy. Na psa působí jejich majitel a prostředí, ve kterém žije. Na každý typ canisterapie se hodí jiné plemeno. Například pokud se terapie provádí u ležících, je vhodný menší pes, který se může stočit do klubíčka k hlavě pacienta. K menším dětem se zase spíše hodí větší plemeno, protože menším rasám můžou svýma neobratnými rukama nevědomky ublížit, to samé platí pro mentálně postižené osoby, nemají dostatek citu v rukou. Dále je potřeba brát ohled na potřebu klienta, někteří klienti se bojí velkých psů. Nelze tedy jednoznačně rozhodnout o plemenu, které je nejvíce vhodné pro canisterapii. Lze to jen předpokládat. Pro terapii jsou nevhodní psy, kteří mají špatnou zkušenost s člověkem, a jejich chování může být tak nepředvídatelné. Pro canisterapii není důležité, aby pes měl průkaz původu.

1.10.2 Příprava psa

Pro psa je důležitý výcvik a výchova. Je dobré psa cvičit už od jeho narození. Pro canisterapii je nutné, aby se pes dokázal socializovat mezi psy i lidmi a to i v početnějších skupinách. Musí zvládat základní výcvik a poslušnost. Pes se musí naučit, jak se pohybovat v daných prostorech, reagovat na určité pachy a zvuky, nesmí se chovat agresivně. Pro psa má být tato práce radostí. Zvíře se musí dokázat „vcítit“ do svého pána a věřit mu. A naopak. Všechny tyto vlastnosti jsou testovány na canisterapeutických zkouškách.

Nejčastější používaná plemena psů:

- Zlatý retrívr
- Border kolie
- Německý ovčák
- Královský velký pudl
- Trpasličí pudl

- Labradorský retrievr
- A mnoho dalších

1.10.3 Zkoušky psa

Jak jsem uváděla výše, na to, aby pes mohl vykonávat canisterapii musí nejprve složit zkoušky. Jednotlivé organizace nemají stejné zkušební řády, ale liší se jen málo, neboť mají společný cíl.

Vhodný věk je minimálně 15 měsíců a může být jakéhokoli pohlaví a rasy. Pes musí mít očkovací průkaz, kontroluje se stav zvířete (jako u veterináře), reakce zvířete na cizího člověka - zda s ním je ochoten odejít. Jak pes odolává cizím zvukům, pachům, sleduje se reakce na slepeckou hůl či invalidní vozík. Pokud pes umí něco navíc, je dobré to předvést, ať se jen jedná, o podávání tlapy. Pokud vlastníme i jiné certifikace, (např.: pes prošel speciálním výcvikem, výhra na výstavě) můžeme tuto dokumentaci předložit.

„Podmínky úspěšného léčení:

1) S nezájmem nemocných (obzvláště dětí) se nesetkáváme.

Pokud by se vyskytl, je třeba nezajem respektovat, postiženého k ničemu nenutit. Vzbudilo by to odpor a ten pes bezpečně pozná. Dobrovolnost je tady na prvním místě.

1) Strach ze psa – kynofobie.

Je zvládnutelná pouze trpělivostí a opět dobrovolností. Nucení nic nespraví a posměch vše zkazí. Je nutné každého naučit rozumět chování psa, ale pokud ho to nezajímá, zkusíme soutěživost a rivalitu. Ale nic jim nenutíme.

2) Přinášení obětí.

Postižení lidé mají sklon vracet psovi jeho lásku přinášením vlastních obětí. Např.: vám budou přesvědčivě tvrdit, že vůbec nemají hlad a budou chtít dát své maso psovi. Sušenky od „maminky“ začnou mizet v psí tlamě. Opět

je třeba vysvětlit, že je pro psa lepší, když mu vyčesají „kožíšek“, než aby sami hladověli.

3) Přílišné upnutí se na psa.

Někdy se stane, že se pacient příliš upne na psa jako na jediný objekt zájmu, jediného kamaráda a společníka. Zde je nutno pacienty motivovat, aby se zapojili do společných akcí, jejichž středem může být právě „jejich“ pes.

4) Hyperkompenzace.

Čili jakoby přetočení dřívějšího postoje a snaha dohnat a vynahradit si, co se dá. Zejména handicapované děti mohou tento jev někdy přehnat a chtít psu opravdu skutečně vládnout. Nemyslí to zle – vyrovnávají si tím rozdíl dřívějšího potlačeného a nyní probuzeného sebevědomí. Zde je nezbytně nutno zasáhnout ve prospěch psa!“ (STALMACHOVÁ, 2000, s. 82)

1.11 Veterinární péče o canisterapeutického psa

Jako každý jiný pes by měl chodit na pravidelné kontroly, je dobré mít i nepovinné očkování, protože je často v kontaktu s lidmi. Strava se liší dle věku psa, rasy a velikosti. Jednoznačně by ale měla být pestrá a vyvážená. Pro psy se vyrábějí i různé výživové doplňky. Péče o srst by měla být pravidelná, zaleží také, zda máme psa v bytě či v na zahradě. Důležité je časté kartáčování a vyčesávání, někteří psi zase musejí mít určitý stříh. Pes prostě musí být čistý, když navštěvuje různá sociální zařízení. Nesmí mít žádný výtok z nosu, či jiných orgánů, pokud ovšem tato situace nastane, neměl by přijít do kontaktu s klientem. Důležitá je také ústní hygiena, pes, který má výrazný zápach z tlamy není vhodný k přímému kontaktu s klienty. Pokud je pes nemocný, neměl by do úplného uzdravení použit ke canisterapii. Pokud fena hárá, je březí či kojí, platí zákaz konání canisterapie. (in www.canisterapie.info)

1.12 Psi ve zdravotně sociální oblasti

1.12.1 Asistenční psi

Asistenční psi můžou rozdělit do těchto skupin:

- Signální psi
- Vodící psi
- Psi pro tělesně postižené
- Canisterapeutičtí psi

Asistenční psi jsou určeny pro pomoc pro nevidomé, vozíčkářům, dětem a prochází dlouhým a náročným výcvikem.

NERANDŽIČ (2006, s. 32) uvádí, že výcvik asistenčního psa stojí 150 000 - 200 000 Kč. Pes je vybírán pro konkrétního člověka, aby výcvik psa mohl být přizpůsoben potřebám budoucímu majiteli. Výcvik je velmi náročný. Pokud je pes majiteli odcizen, předčasně usmrcen nebo nějak poškozen nemá klient právo na nového psa, dokud neuplyne příslušná doba pro „opotřebení pomůcky“ (5let).

1.12.2 Signální psi

Jsou především určeni klientům, kteří jsou různě sluchově postiženi. Pes je upozorňuje na zvuky v jejich okolí jako například

- zvuk budíku
- signály spotřebičů (pračka, myčka)
- alarm
- zvonek u dveří
- fax
- pláč dítěte

Signální pes pomáhá jak doma, tak i v okolí, pes dokáže pomoci ve spoustě případů při každodenních činnostech. Klient tak může získat větší jistotu a bezpečí. (in www.pomocnetlapky.cz)

1.12.3 Asistenční signální pes pro osoby se záchvatovými onemocněními

Pes je určen osobám, jež trpí epileptickým či diabetickým záchvatem. Pes dokáže záchvat vycítit ještě předtím, než vypukne. Někteří psi se s tímto instinktem narodí, ale nelze psa tento instinkt naučit. Můžeme, alespoň asistenčního psa naučit, aby v ohrožující situaci dokázal podat mobil, deku anebo léky. Asistenční signální pes je financován z dotačního a grantového řízení, ze sponzorských darů fyzických i právnických osob a z prostředků veřejné sbírky. (in www.pestraspolecnost.cz)

1.12.4 Vodící psi

Tito psi jsou určeni slabozrakým a nevidomým. Vodící psi dokážou nejen vést, ale i:

- bezpečně převést klienta přes přechod
- zabránit pádu do kolejiště
- najít prázdné místo v dopravním prostředku a naznačit klientovi kam si má sednout

Jejich výcvik začíná v prvním roce jejich života. Pes se snaží postupně zvládat dané úkony od nejjednodušších po těžké. Ne, všichni psi se, ale nakonec stanou vodícími. Někteří se nedokáží sami rozhodnout, jak řešit neočekávanou překážku (jak obejít zaparkované auto).

Asistenční vodící pes bývá zpravidla hrazen v plné výši příslušným sociálním odborem místního úřadu v místě bydliště klienta. Vodící pes je jediný speciálně vycvičený pes, který je tímto způsobem hrazený a majitel vodícího psa má též nárok na příspěvek na výživu svého vodícího psa ve výši 800 Kč. (in www.pestraspolecnost.cz)

1.12.5 Psi pro tělesně postižené

Slouží zejména vozičkářům a klientům s různým kombinovaným tělesným postižením. Jejich úkony mohou připomínat lidského asistenta.

Úkony:

- svlékání ponožek, rukavic, kalhot
- otevírání a zavírání dveří
- rozsvěcení a zhasínání světel
- vrácení ruky na ovladač elektrického vozíku
- zvednutí pokleslé hlavy či navrácení spadlé nohy na stupačky vozíku
- přivolání pomoc

1.12.6 Canisterapeutičtí psi

Jsou především určeni pro děti a mládež s mentálním či tělesným postižením.

- motivuje při sociálním nácviku a dovednostech
- podněcuje verbální i neverbální komunikaci
- rozvíjí orientaci v prostoru a čase
- rozvíjí hrubou a jemnou motoriku dítěte
- rozvíjí sociální cítění, poznávání a složku citovou

Tento pes bývá financován z darů a z veřejných sbírek, z dotačních a grantových sbírek. (in www.pestraspolecnost.cz)

1.12.7 Psi záchranářští

STALMACHOVÁ (2000) Psi jsou vycvičeni pro hledání osob zavalených v lavinách, v sutinách domů, ve vodě a jiných těžce přístupných terénech. Musejí být inteligentní, dobře ovladatelní a mít výborné čichové vlastnosti.

„Psi záchránáři jsou schopni označit člověka nejen pod sutinami po zemětřesení, záplavách nebo hluboko na dně tekoucí vody. Jsou známy případy, kdy vyhledal pes ztracené děti, které spadly někam, odkud se samy nemohly dostat a nedostal by se k nim ani samotný člověk. Psi opět dokazují, že bez jejich pomoci by si člověk sám neporadil.“ (STALMACHOVÁ, 2000, s. 86)

1.12.8 Výcvik asistenční psů

„ Ve všech oblastech kynologie platí, že pokud se cvičiteli se psem "dobře dělá", i výsledky se většinou velmi brzy dostaví. U výcviku vodících psů tomu tak vždy není. Vstřícní, aktivní, neúnavní psi nebývají v tomto výcviku nejúspěšnější. Cvičitel může být se svou prací spokojen, ale on si pejska nepřipravuje pro sebe. Vycvičený pes přijde do rukou člověku, který většinou nemá žádné zkušenosti se psem, potřebuje společníka a průvodce - "pomůcku", stává se na něm do určité míry závislý. Potřebuje psa, který bude ve svém výkonu stabilní, jeho výkon by se neměl změnit tím, že přejde od zkušeného cvičitele mnohdy k úplnému začátečníkovi. Pes proto musí mít ve své povaze takové vlastnosti, které toto zaručí. Často ještě slyšíme na ulici od kolemjdoucích "ten pes je ale chudák, podívejte, jak je smutný!". Skutečnost je ovšem taková, že jeho výraz odpovídá klidnému psu, bez přehnané aktivity a pokud možno bez jakýchkoli vedlejších zájmů. Tito psi milují svého pána a svojí klidnou a trpělivou prací mu jsou ochotni kdykoliv dělat průvodce tak, jak byli během výcviku připraveni.“ (in www.vodicipsi.cz)

Asistenční psi jsou do roka dávány převychovatelům, aby se naučili základní povely a zvykali si na více lidí. Měli by se naučit poznávat jízdu autem, vlakem, autobusem, metrem, tramvají. Musejí se naučit reagovat na cizí psy, nesmí na ně štěkat, být k nim agresivní. To samé platí, pokud je pes ve společnosti, musí slyšet na přivolání, nesmí se chovat agresivně, štěkat na lidi, jen tak se k někomu rozběhnout. U předvychovatelů se pes učí základní návyky jako je nespát v posteli, nevyžadovat jídlo od stolu, hygieně, proto musí být pes chován v bytě.

Předvychovatelem se prakticky může stát jakákoli osoba, starší osmnácti let, s dobrým vztahem ke psům. Když je pes vycvičený, převezme si ho jedna z organizací zabývající se výcvikem psů pro postižené. Provede se kompletní vyšetření psa, aby se vyloučila některá onemocnění, jako dysplazie nebo genetická vada. Dále se ověřují vlastnosti psa, jestli se na výcvik vůbec hodí.

Každý pes musí být bezproblémový, musí slyšet na přivolání, zvládat základní povely – lehni, sedni, vstaň. Když vše bez problémů zvládá, začíná se učit speciální povely – podávání věcí, otevírání dveří, svlékání oblečení, rozsvěcování a zhasínání světel. Vodící pes se musí naučit poznávat překážky a vyhýbat se jim. Učí se povely - přechod, zastávka, dveře. Při každé změně úrovně terénu se pes automaticky zastaví – schody, eskalátory, obrubník, tím dává svému majiteli najevo, že na řadu přichází bílá hůl na ověření. Trénink probíhá každý den, zhruba 2-3 hodiny.

Doba výcviku psa záleží na mnoha faktorech, zejména od pracovní inteligence psa, která je i v rámci jednoho plemene u každého jedince jiná, od počtu dovedností, které pes musí ovládat a od osobnosti klienta, pro kterého se cvičí. Výcvik psa trvá pět až devět měsíců a pak přichází na řadu závěrečné zkoušky. Poté následuje secvičení psa s klientem, kde se jeho majitel naučí psa správně používat. (in www.asistenčnípsi.webnode.cz)

1.12.9 Získání asistenčního psa

Klient, který má zájem o psa se musí nejdříve spojit telefonicky či e-mailem s organizací, která provádí výcvik asistenčních psů a zažádat si o formulář „Žádost o asistenčního psa.“ Vyplněný formulář předá klient do organizace a ta ho zařadí do čekací listiny. Poté obdrží klient informace jak dál postupovat, dostane pozvánku k pohovoru, setká se s fyzioterapeutem, psychologem a cvičitelem. Budoucí majitel psa musí vyplnit vstupní formulář, který se týká jeho zdravotního stavu a jeho životní stylu. Poté klient prodiskutuje s psychologem a sociální pracovníkem, co ho čeká s příchodem asistenčního psa do jeho života, popřípadě do rodiny a co se vše v jejich životě změní. Organizace musí získat informace o klientově zdravotním stavu, jeho pracovním životě,

jeho rodině. Díky těmto informacím se budou věnovat cvičitelé psů tak, aby mohli psa co nejlépe připravit na život s klientem. Po pohovorech obdrží budoucí majitel psa vyjádření, zda je všechno v pořádku a zda se rozhodlo o tom, že pes bude přidělen klientovi. Díky co největším informacím o klientovi se vytipuje pes, který se nejlépe hodí schopnostmi, povahou a temperamentem. Jakmile se najde vhodný pes pro zákazníka, oznámí to klientovi cvičitelé psa. Najít vhodného psa není vůbec samozřejmost, protože každý klient je jiný a má jiné potřeby. Přibližně za tři měsíce dostane budoucí majitel psa šanci se svým psem setkat. Poté je pes cvičen na základě konkrétních potřeb klienta. Následně přijde na řadu secvičování, kde je potřeba, aby pes cítil autoritu ke svému novému majiteli a měl k němu důvěru. Klient se mu naučí dávat povely a přijímat jeho pomoc. Majitel, pes a cvičitel spolu stráví přibližně dva týdny, aby se zjistilo, jak pes na nového pána reaguje. Proto probíhá secvičování mimo domov a několik dní přímo u klienta doma. Poté pes zůstává u nového majitele. Klient zůstává několik měsíců v telefonickém spojení s cvičiteli, kteří radí s případnými problémy se psem. Když je vše „dopilováno“ nastává chvíle ke slavnostnímu předání psa novému majiteli. Může se sejít celá rodina, předvychovatel i sponzor. Klient dostane certifikát o vykonané zkoušce psa, aby pes mohl dělat a nosit označení asistenčního psa. I když je klient už oficiálním pánem svého psa, musí pravidelně informovat organizaci o jeho zdravotním stavu psa, psát zprávy o činnosti psa, zda všechno probíhá v pořádku. Někdy se může stát, že cvičitel z organizace přijede na návštěvu ke klientovi přesvědčit se, zda je o psa postaráno tak, jak má být a zda, opravdu pes slouží k účelům, k jakým byl vycvičen. (in www.asistenčnípsi.webnode.cz)

1.13 Komunikace člověk – pes

GALAJDOVÁ (2011) uvádí v knize kapitolu o „řeči těla“ psa. Pes “hovoří“ celým svým tělem, svojí tlamou, naježenou srstí očima či ocasem, ale i hlasem jako je vrčení, štěkání, funění. Jsou schopni rozlišit zhruba sto slov, citlivě vnímají tón řeči i mimiku. Dokáží dokonale vycítit náladu člověka. Pokud máte psa, je důležité se s ním naučit komunikovat.

Podle GALAJDOVÉ (2011, s. 79-80) může bohužel dojít i k nedorozumění mezi psem a člověkem, v horším případě může dojít ke kousnutí. Na jaké signály si tedy dát pozor?

1.13.1 Objímání

Pro psa je objetí nepříjemné, zejména objetí hrudníku a horní části hřbetu, může na psa působit jako měření sil. Pes v této situaci může sevřít tlamu, olíznout se ukázat bělmo. Pro něj tato situace může být velmi nepříjemná a stresující.

1.13.2 „Hubičkování“

Psi se seznamují a vítají olíznutím z boku. Polibek lidské vztahy upevňuje, avšak přímý kontakt tváří v tvář mohou brát jako útok, i když většina psů „hubičkování“ od svých majitelů snáší.

1.13.3 Otevřená tlama

Pokud je tlama otevřená, značí psí pohodu. Zavře-li pes tlamu, například před přibližujícím se dítětem, je to známka, že není vše v pořádku. Pes začíná být nervózní. Jestli se přidá ztuhnutí těla a olizování nosu, znamená to, že bychom tento signál neměli rozhodně ignorovat.

1.13.4 Vrtění psího ocasu

Je to známka přátelství a radosti. Musíme, ale vzít v úvahu celkový postoj psa. Pokud pes s ním mírně mává, může signalizovat přípravu k útoku.

Problémem se občas stává, pokud je v blízkosti dítě, které se pohybuje rychle, dělá prudké pohyby a jedná nepředvídatelně. Pes se může přestat kontrolovat a chtít nad dítětem „zvítězit“ nebo se v něm probudí instinktivní jednání a bude se snažit prchající dítě zuby zadržet ať už je to kořist, nebo zatoulaná ovce. Proto je dobré ukázat dítěti jak se k zvířeti chovat a co je možné si k němu dovolit.

*“ Kendal Shepherd formuluje **Psí přikázání (2007)** jasně formuluje základní pravidla bezpečného a ohleduplného kontaktu dětí se psem.*

Ano, dělej

- 1) Bud laskavý, mluv jemně a respektuj psí potřebu být občas sám nebo jíst a spát bez vyrušení.*
- 2) Vždy si vyžádej dovolení od svých rodičů a majitele psa, než se nějakého psa dotkneš.*
- 3) Dotýkej se opatrně. Zvířata cítí bolest tak jako lidé a nemají rádi, když je někdo tahá za uši nebo za ocas.*
- 4) Dbej na psí varovné signály (vrčení, bručení, stažení se) a věz, kdy je nechat o samotě.*
- 5) Když pes vypadá polekaně nebo má strach a ustupuje, měl bys udělat to samé-ustoupit.*
- 6) Vždy si po kontaktu se psem umyj ruce.*

Ne, nedělej

- 1) Nikdy se nepřibližuj ke zvířeti, které neznáš.*
- 2) Nikdy psa nehoň, nebo nezažeň do kouta, nech ho přijít k Tobě.*
- 3) Vyhybej se přímému očnímu kontaktu se psem, mohl by to vnímat jako ohrožení.*
- 4) Nikdy psa neškádli, neber mu potravu a netahej se s ním o jeho hračky.*
- 5) Nikdy nekrm psa od stolu – nejenže jej to neučí dobrým způsobům, ale některé potraviny, zejména čokoláda, pro něj mohou být toxické, nebo přinejmenším nezdravé.*
- 6) Nikdy psa nebij, nekopej, nekřič na něj ani ho nijak neohrožuj.“*
(GALAJDOVÁ, 2011, s. 80)

Je dobré naučit děti tato pravidla. Každé zvíře může pokousat, nejen pes, pokud má pocit, že daný objekt provokuje. Pro děti je důležité vědět tyto pravidla z důvodu jejich bezpečnosti, ale i z bezpečnosti jejich psích „mazlíčků“.

1.14 Polohování

Jak píše VELEMÍNSKÝ (2007, s. 177) polohování je podpůrnou terapií založenou na fyzickém kontaktu klienta a psa. Pro správný průběh je důležitá důvěra klienta ke psovi. Proto je dobré, aby ze začátku při polohování byli rodiče, blízká osoba a teprve poté si brát dítě samostatně. Polohování nesmí být násilné. Pro polohování je důležitý klid a dostatek času. Důležitá je také adaptace, která je u každého klienta individuální. Polohování má být prováděno v klidné, vyvětrané, ale teplé místnosti, na zemi na podložce při tlumeném světle, klientovi se na přání může pustit i relaxační hudba. Při polohování jsou použity polohovací pomůcky – válec, podkova, polštáře. Po přivítání se psy se klient vyzuje, případně i svlékne do spodního prádla či pleny, aby mohl maximálně vnímat psí srst a teplo. Dále sám klient může zvolit polohu, která je mu příjemná a poté ho nenásilně dopolohovat.

Osvědčené možnosti poloh:

- Na zádech, pes pod dolními končetinami
- Na zádech, psi po stranách
- Na boku
- Vkleče
- Na bříše

Během polohování dochází:

- *K navození libých pocitů*
- *Ke zklidnění (zejména u hyperaktivních jedinců)*
- *K zahřátí – prohřátí, a to zejména končetin (bývají studené)*
- *K uvolnění spasmů (ruce- pěst, nohy- natažené)*
- *Ke zmírnění salivace, upravuje se patologické postavení jazyka*
- *K oživení mimiky*
- *Ke zvýšení citlivosti*
- *Ke zkvalitnění a prohloubení očního kontaktu*

- *K prohloubení dýchání (synchronizace se psem a tím i k lepšímu prokrvení, což má sekundární vliv na uvolnění spasmů*
- *Dítě též snáze přijme jinou polohu, kterou jinak běžně odmítá*
- *U inkontinentních klientů k silnému pomočení či i pokálení (vlivem tak intenzivního uvolnění) (VELEMÍNSKÝ, 2007, s. 180)*

Stránky canisterapie.cz uvádí, že polohování v canisterapii má velký význam. Polohování se většinou provádí v rehabilitační péči lidem, kteří se nemohou sami hýbat, polohování je prevence proti proleženinám a jsou při něm použity různé pomůcky, jako jsou matrace, desky, polohovací lůžka.

Polohování je známá canisterapeutická metoda, ale moc lidí se s ní pravděpodobně nesetkává. Nejčastěji se polohování využívá u pacientů, kteří jsou tělesně postižení. Velký úspěch má i při práci s pacienty s Parkinsonovou chorobou, polohování dokáže na chvíli třes zastavit, což je pro pacienta velký úspěch.

Dochází ke „splynutí se psem.“ Pacient se uvolní, zpomalí se a zklidní dýchání. V některých polohách je pacient položen tak, aby si mohl psa hladit, tudíž musí vykonat menší pohyb. Jsou-li pacienti nevidomí, jsou pro ně dalším stimulem dotek srsti, pro ně neobvyklý přirozený psí pach, dotek studeného a mokrého čenichu a naopak teplý, mokrý jazyk psa. V této kombinaci je pes opravdu jedinečný. Díky všem těmto stimulům má pacient velkou motivaci ke spolupráci. Toho lze využít k podpoře dalšího fyzického či psychického rozvoje. Pokud je pacient ochrnutý na jednu část těla, tak tuto část necítí, ale i ji většinou zcela ignoruje, jako kdyby nebyla jeho. Metoda „porovnávání“ těla lidského a psího (Kde má pes tlapy? Kde má pes uši?) se zlepšuje porozumění vlastnímu tělu.

Psi mají přibližně o jeden až dva stupně celsia vyšší teplotu, než člověk. Tudíž si nemůže nikdo stěžovat, že pes je příliš chladný či horký. Díky vyšší teplotě dochází k uvolňování svalstva při polohování.

GALAJDOVÁ (2011, s. 67) je názoru, že polohování nepatří do canisterapie. V knize píše, že pokud se podíváme do tváře psů, u kterých probíhá polohování, najdeme v jejich výrazu smutek a utrpení.

“Strkat vlastního psa jiným lidem pod nohy a záda je ponižování psa a nemá s canisterapií vůbec nic společného. Při canisterapii nesmí být pes nijak omezován - i on si to musí užívat. Jinak to nemá celé smysl. Opakuji: Canisterapie neznamená obětování psa ve prospěch člověka, ale vzájemné psychické působení, a z toho prospěch duševní i tělesný. Canisterapie, pokud není milá i psovi, je týráním psa.“

(GALAJDOVÁ, 2011, s. 67)

1.14.1 Relaxace se psy

Princip relaxace se dá se využít v celé škále psychických poruch, u dětí a seniorů, u drogově závislých. U relaxace není nutná přítomnost fyzioterapeuta, který by s klientem manipuloval, naopak vše je na klientovi, který si vybere polohu, která je mu nejvíce pohodlná a poté je pes k němu přiložen. U této praktiky lze předpokládat, že pacienti, kteří nejeví zájem o relaxační sezení, by měli motivaci, pokud by jejich společníkem byl pes.(in www.animoterapie.cz)

2. Působení psa na zdraví a psychiku člověka

Lidé si pořizují psa z různých důvodů, které se od sebe liší, ale jeden společný by se určitě našel a to je ten, že lidé hledají přátelství a společníka. Psi dělají svému pánovi radost, tráví spolu spoustu času a jejich vazby se prohlubují. Pes pomáhá navazovat kontakt s ostatními lidmi, prohlubovat sociální vazby, pes vzbuzuje pozornost v prostředí plném lidí. Dokáže „zvednout náladu“, i když jsme měli „špatný den“, naslouchá nám a nekritizuje nás. Dost zásadní význam pro lidi je, že pes dokáže zlepšit kvalitu života. Co se týče zdraví lidí, je prokázáno, že Ti co vlastní psa, jsou méně náchylní stresu a srdečním onemocněním.

„Zvláště v souvislosti s předcházením srdečně – cévním onemocnění jako je srdeční infarkt nebo ateroskleróza považuje 56% dotázaných odborníků za rozumné chovat psa. 79% z nich tvrdí, že rázný krok při procházkách se psem, jemuž lékaři říkají: „strong going“, přispívá podstatnou měrou k udržení zdraví člověka. Při rychlejší chůzi se rozšiřují krevní cévy, krev proudí lépe a výkonnost organismu stoupá. Výsledky výzkumů ukázaly, že osoby, které chodí často pěšky, trpí méně srdečním infarktem. Odborníci ve své studii doporučují některým rizikovým skupinám – především diabetikům a osobám s nadváhou – chovat psa. V obou případech je jejich zdůvodnění shodné: více pohybu, ale také psychologické a další působení psa. Pokles krevního tlaku při hlazení psa, opora při překonávání stresových situací, posílení imunity, urychlení hojení a léčby, stabilizace duševní rovnováhy a větší chuť do života!“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 65)

GALAJDOVÁ (1999, s. 65) uvádí: Díky domácím zvířatům, dokáží být lidé více vstřícní, ohleduplnější a citlivější. Zvíře nás dokáže odreagovat od stresu, což je pro kvalitu života velmi přínosné. Je dokázáno, že vlastnění psa dokáže prodloužit život až o 15%.

Pokud je člověk ve stresové situaci, má pes na svého pána velký vliv. Pes dokáže svého majitele odpoutat od daného problému, popřípadě se zvíře stane jeho posluchačem. Pro psa, je nutné pravidelné venčení, které nutí jeho vlastníka k pohybu, který mu na chvíli pomůže zapomenout na své osobní problémy.

„Byla formulována hypotéza, že zvířecí společníci snižují úzkost a nabuzení sympatického nervového systému tím, že odvádějí pozornost člověka k něčemu příjemnějšímu, poskytují mu pocit bezpečí a umožňují mu dotekový kontakt. Snižují svou přítomností pocity osamělosti a deprese, podněcují k zajímavému a proměnlivému životnímu stylu a vyžadují péči. Pes navíc vylepšuje fyzické zdraví majitele tím, že ho stimuluje k pohybu.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 65)

Je velmi přínosné, vlastnit domácí zvíře, které zmírňuje nejen stres, ale pomáhá i udržovat kondici. Díky pravidelnému a častému pohybu může jeho majitel

předcházet závažným onemocněním. Měli bychom brát v potaz, že pes není „všelék“ na choroby a nedokáže vyléčit nevyléčitelné nemoci, působí na svého majitele jako prevence a tím mu může zkvalitnit jeho život.

2.1 Význam psa v rodině

GALAJDOVÁ (2011) Pokud se rodina rozhodne, že si pořídí psa, je nutné, aby si členové rodiny rozmysleli, zda mají opravdu dostatek času se psovi věnovat. Pes není věc a je třeba se o něj starat a věnovat mu dostatek času. Pokud je v rodině malé dítě, musí mu být vysvětleno, jak se psem zacházet, je totiž pravděpodobné, že pokud se dítěti naskytne možnost, kdy bude se psem samo, začne psa tahat za ocas, za uši. Někdy bohužel může dojít k situaci, že dítě schválně ubližuje zvířeti anebo prostě jen zkouší, co zvíře „vydrží“. Pes je dobrým rodinným společníkem a má být obohacením sociálního a citového života dítěte. Dítě se díky psovi naučí o někomu pečovat a mít nějaký řád. Pes je na oplátku dobrým přítelem, který nikdy nic nevyzradí a dokáže dítě rozesmát, „dává“ dítěti pocit bezpečí. Zvíře by samozřejmě nemělo být náhradní péčí za rodiče. Pokud se rodina rozhodne pořídit si domácí zvíře, musí být zapojeni všichni do jeho péče. To platí i pro děti, musí to být však úkoly, které dítě v jeho věku zvládne.

Batolecí věk

VÁGNEROVÁ (2012) uvádí, že batolecí věk je doba od 1-3 let života dítěte. Dochází k velkému rozvoji dětské osobnosti. Dítě se stává samostatnějším a aktivnějším, uvědomuje si svoji vlastní existenci. Charakteristický znak batolecího věku je osamostatňování a uvolňování z různých vazeb, spojené s expanzí do širšího světa. Batole se začíná sebeprosazovat a zjišťuje svoje limity. Pohybová aktivita už je sama o sobě dost zajímavá pro dítě, proto neustále experimentuje a některé pohyby neustále opakuje a tím dochází k jejich zdokonalování.

GALAJDOVÁ (2011, s. 34) tvrdí, že pes je vnímán dítětem jako pohybující se objekt, který je pro zábavu. Dítě občas zkouší, co pes ustojí. Tahá ho za ocas, strká mu prsty do tlamy, do uší. To všechno děti láká, aby vyzkoušely na psovi, proto je dobré

si takovéto chvíle hlídat, aby nedošlo k zbytečnému pokousání dítěte nebo zbytečnému utracení psa.

Předškolní věk

VÁGNEROVÁ (2012) Předškolní období trvá od 3 do 6-7 let. Konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale i sociálně, nástupem do školy. Toto období je také obdobím iniciativy, dítě má potřebu něco zvládnout, vytvořit a potvrdit tak svoje kvality. Rozvíjí se vztahy s vrstevníky, toto období se chápe jako příprava na život ve společnosti, aby to bylo možné, musí dítě přijmout řád, který chování k různým lidem v různých situacích upravuje. Dítě se musí naučit spolupracovat a dokázat umět se prosadit, což je důležité především v rovnocenné vrstevnické skupině.

GALAJDOVÁ (2011, s. 39) Děti v předškolním věku vnímají psa jako živou hračku, avšak už dokáží rozlišit, jaké chování si k psovi mohou dovolit a jaké ne. Děti mívají v tomto věku psa jako kamaráda, trpělivého posluchače a jsou schopni převzít na sebe část zodpovědnosti a mohou dostat některé úkoly spojené s péčí o psa. Také pes vnímá, že o něj dítě pečuje, pojímá k němu respekt a lásku. V předškolním věku, má pes pro dítě výchovný význam. Dokáže u dítěte rozvíjet odpovědnost, péči, fantazii. V tomto období se snaží děti psa „ovládnout“, proto je dobré jim vysvětlit, na jaké signály u psa v chování by měly dávat pozor.

Školní věk.

„ Nástup do školy je důležitým sociálním mezníkem. Dítě v této souvislosti získává novou roli, stává se školákem. Doba, kdy tuto roli získá, je přesně časově určena a jako společensky významný akt ritualizována. Dítě projde rituálem zápisu a prvního slavnostního dne ve škole, který potvrzuje jednoznačnost sociální proměny a počátek nové životní fáze. Když jde poprvé do školy, tak ví, že od této chvíle je školákem, že se něco podstatného změnilo. Škola ovlivní další rozvoj dětské osobnosti, způsob prožití celého zbývajících dětství a projeví se i v oblasti sebehodnocení, mnohdy velice zásadním způsobem. Školní úspěšnost může být

rozhodující nejenom z hlediska sebepojetí, ale i pro další životní směřování.“
(VÁGNEROVÁ, 2012, s. 264)

Vágnerová rozděluje školní věk do tří fází:

- 1) Ranný školní věk**
- 2) Střední školní věk**
- 3) Starší školní věk**

GALAJDOVÁ (2011, s. 39) V raném školním věku dochází ke změně, dítě si všímá i změn nálad zvířete, také dokáže vzít malého psa na procházku, zkouší ho naučit i povelům. Tím může dojít ke konfliktu mezi dítětem a psem. Pes neposlechne povel dítěte, dítě se urazí, protože ho „znemožnilo“ před kamarády. Výchova dítěte k porozumění nárokům zvířete a jeho možnostem je tady velmi důležitá. Každý konflikt je třeba dobře posoudit. Naopak pokud ke konfliktům nedochází a pes i dítě si „rozumějí“ pak je pes naprosto ideální společník, který bude na dítě čekat doma, až se vrátí ze školy.

GALAJDOVÁ (2011, s. 39) I ve starším školním věku se děti učí psa ovlivňovat, učí ho různým povelům, vezmou psa na cvičiště, ale i tady je potřeba dohlížet na zacházení se psem, aby pes netrpěl. Jak dítě zachází se zvířetem, vypovídá hodně o budoucím citovém nastavení dítěte. Pokud je ve škole dítě šikanováno může se jeho chování odrazit na psovi. Začne se ke psovi chovat nevhodně, začne ho trestat, aniž by pes něco provedl.

„Nikdy neberte špatné zacházení se zvířaty jako dětský rozmar, ale jako varovnou hlášku. Tendence zneužít bezmoci druhého o něčem vypovídá... a pokud to dětem projde, vlastnost se posiluje a kotví.“ (GALAJDOVÁ, 2011, s. 40)

Kolem 14 let je dítě schopno se o psa dokonale postarat, je si vědom svého postavení, je zodpovědné a vyzrálé. Často vyhledává i jin majitele psů, s nimiž může

vytvořit společné skupiny kynologů.

Většina dětí si svého psa velmi cení, je to dobrý společník, který nekritizuje. Občas pes může zastupovat sourozence. Pes by neměl zastupovat péči rodičů, ale pokud jsou rodiče hodně vytíženi, tak na dítě působí méně stresově, pokud mají nějakého „mazlíčka“, který na ně doma čeká a radostně ho vítá a má na něj dostatek času. Vlastně dochází k uspokojování citových potřeb na obou stranách.

Co pes zprostředkovává dětem

„Z hlediska rodičů učí pes děti sociálnímu chování. K projevům sociálního chování patří přichylnost, soucit, ohleduplnost, trpělivost, respektování druhé bytosti, poskytování péče, komunikace s jinou bytostí - slovní i mimoslovní...Je-li pes nemocný, děti často a rády pomáhají s péčí o něj.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 36)

Konflikt pes – dítě

Pes může být pro dítě nebezpečný a je jedno o jakou rasu jde. Dítě nemůže psa nutit do hry, do jídla. Samo dítě se musí naučit psa respektovat. A proto se může pes v některých situacích po dítěti ohnat. *„Pes není otrok, ale svéprávný živý tvor, který by měl být považován za člena rodiny.“ (GALAJDOVÁ, 2011, s. 34)*

„Shrňme, proč by pes mohl dítě napadnout...“

- *Pes nemá ruce, aby dítě odstrčil*
- *Pes neumí říci, že mu je špatně, že ho bolí břicho, žaludek apod. A dítě to na něm nepozná, nebo to nerespektuje*
- *Pes se snaží uprchnout před dotírajícím dítětem, nemá už kam dál zalézt, je vytažen i z pod postele – a brání se*
- *Nemá ruce, použije zuby. Nic jiného použít ani nemůže*
- *Nezná lidskou řeč a neumí to rodičům dítěte vysvětlit*

- *Dítě se v alibismu uchýlí ke lži*
- *Pes je zbit, dostane nálepku „nebezpečného“ a jde z domu.“ (GALAJDOVÁ, 2011, s. 35)*

Návštěvní program „Pes a jeho řeč“

JANČAŘÍKOVÁ, BRAVENCOVÁ (2010, s. 34-36) Tento program trvající dvě hodiny je zaměřený na trénink paměti a porozumění mimice psa. Je určen pro žáky prvního stupně základní školy a žákům mateřských škol. Program je zaměřený na trénink paměti pro děti s poruchami paměti (např. poúrazové trauma nebo dyslexie). Cílem programu je naučit nebo zopakovat dětem základní pravidla chování ke psovi, seznámení se se psem a s jeho projevy a chováním a jak poznat náladu psa. Sekundárním cílem je trénink paměti rozvoj pozorování a celková aktivace. V programu je vybraný pes, obrazový materiál, kde je znázorněn pes v různých situacích. Na začátku programu jsou určeny podmínky, ve kterých proběhne aktivita. Dále se představí pes, při tom se sdělí jeho jméno, věk, rasa, pohlaví...Psovod následně ukáže se psem několik triků a umožní kontakt dětí se psem. Poté psovod ukáže dětem několik předmětů, které slouží s výchovou a výcvikem psa (obojek, vodítko, kartáč). Poté jsou předměty schovány pod šátkem a děti vzpomínají, jaké předměty jsou zakryty. Ukazují se dětem zuby psa a vysvětluje se jim, že i psi mohou být nebezpeční, ale málokdy utočí bez varování. Psovod předloží dětem obrázky s psí mimikou, důležité je aby dítě dokázalo rozeznat psa, který si chce hrát a jak vypadá pes, kterému se něco nelíbí. Opakují se zde pravidla chování ke psům, které potkají na ulici (nedotýkat se bez dovození). Na konci programu se opakují informace o psovi, který byl s psovodem na návštěvě v dané instituci.

„Syndrom prázdného hnízda (empty-nest syndrome)- pocit zklamání a opuštěnosti rodičů potom, co se děti osamostatní a opustí rodinu.“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 585)

V rodinném životě nastává moment, kdy děti odchází od svých rodičů, ti najednou zůstávají v domácnosti sami. Rodiče se nemají o koho starat, komu dát

svou lásku a péči. Proto si někteří partneři pořizují zvíře, aby měli pocit, že se mají komu věnovat a o koho starat. Chovné zvíře jim díky tomu pomáhá překlenout období, kdy si partneři zvykají opět na sebe a svůj společný život bez dětí.

2.2 Pes a senior

V dnešní době se na seniory hodně zapomíná a pomoc je více soustředěna na mladé lidi. Senior je také člověk, i když je více omezený, třeba z důvodu nepohyblivosti, ale i on má své potřeby a zájmy. Většinou se senioři cítí zbyteční, málo soběstační a hlavně na obtíž svému okolí. Zvířecí přítel dokáže starého člověka povzbudit, dát mu chuť do života, zkvalitnit mu ho. Stává se z něj důvěrník a společník. Navíc senior má zodpovědnost, nejen za sebe, ale za zvířecího přítele. Přece jen starat se o dva je zábavnější než o jednoho, hlavně ve stáří, kdy spousta lidí rezignuje a život pro ně přestává mít smysl. Navíc pes nutí svého pána k pravidelnému pohybu, což je ve stáří také důležitý fakt, tím dochází k prevenci některých nemocí. Pes také funguje jako dozorce, dává jim pocit bezpečí, pes reaguje na každou změnu ve svém okolí a dokáže upozornit na přicházejícího nebezpečí.“ (GALAJDOVÁ, 1999)

„ Siegelová (1990) zaznamenala, že staří lidé chodí k praktickému lékaři o 16% méně často, pokud mají nějaké domácí zvíře, a o 21% méně často, je-li tímto zvířetem pes. Pravděpodobně se cítí méně osamělí a depresivní a nevyhledávají návštěvu praktického lékaře jako formu bezpečného a „rozumně zdůvodnitelného“ společenského kontaktu.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 115)

„Jedna srovnávací studie ukázala, že skupina vlastníků zvířat, kteří v průběhu posledních tří let ovdověli, užívala méně léků a vykazovali méně psychogenních symptomů než skupina lidí, kteří zvíře nevlástnili.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 116)

GALAJDOVÁ (1999, s. 115) Starým lidem často chybí kontakty, doteky a stydí se o to říct. To, vše pes dokáže splnit. Dochází vlastně tak k uspokojení potřeb na obou stranách. Aniž by se senior za své potřeby musel stydět. Dotek přináší okamžitou úlevu od úzkosti, strachu a strádání.

VELEMÍNSKÝ (2007, s. 135 - 136) píše, že senioři žijící v domovech pro seniory se často setkávají s těmito problémy:

Problémy s adaptací: Starší lidé hůře snášejí nové prostředí, zátěž a změny. Tyto reakce mohou být jak na vlastní onemocnění tak i špatná adaptace na pobyt v cizím prostředí.

Zdravotní problémy: S rostoucím věkem přibývá více zdravotních problémů. Záleží na jejich závažnosti, vzniku a charakteru. Pokud je člověk upoután na lůžko, je zásah do denního stereotypu hlubší. Pro klienta je důležité, aby se dokázal smířit se svým zdravotním stavem a naučil se žít s omezením, která sebou nemoc přináší.

Smutek: Každý senior, který opouští místo svého bydliště a přichází do domova pro seniory, si uvědomuje, že místo, které měl tak rád a kde se cítil dobře, opouští navždy. Stěhuje se od svých blízkých, přátel. Tato situace může u seniorů vyvolávat velký pocit smutku.

Osamělost: Pocit osamělosti u seniorů je velmi častý. Vzniká na základě domněnky, že do domova pro seniory byli odloženi a to z důvodu, že už ej nikdo nemá ráda, jsou nepotřební a zbyteční.

Ztráta profesní role: Díky své profesi získává člověk určité sociální postavení ve společnosti a to s odchodem do důchodu ztrácí.

Závislost: S přibývajícím věkem roste závislost na další osobě, ubývá fyzických sil, přibývají zdravotní potíže a lidé se stávají zapomětlivými, bez soustavného dohlížení a kontroly by se jim mohla zapomětlivost stát osudnou.

Pokud je senior nemocný a je nucen být v nemocnici, doporučuje se možnost, pokud to nemocnice dovolí, aby se pacient mohl setkat se svým psem. Ten zlepší okamžitě svému majiteli náladu, zmírní stres a jeho vlastník má chuť se uzdravit.

Jejich psi „miláček“ také zlepšuje komunikaci s lidmi, navazování vztahů, více přitahuje pozornost okolí, konverzace se sice většinou točí kolem zvířat, ale i krátká komunikace udělá člověku radost a přináší lepší pocit. Pokud je zvíře umístěno v domově pro seniory, kde se o zvíře starají, získávají klienti nová přátelství, nové poznatky a zážitky. I to pomůže člověku, alespoň na chvíli zapomenout na denní nepříjemnosti, či bolest. Vrací se jim vzpomínky ze života, když byli mladší a hned je téma k další konverzaci. Navíc takový tvor, je velké rozptýlení, obyvatelé ožívají... i když se jedná třeba jen o rybičky.

„Víme, že sebevraždnost je nejvyšší právě v nejvyšších věkových skupinách. Nebezpečí ukončení života, tedy dokonané sebevraždy, roste velmi významně s věkem, zejména od 65 let. Nejčastějším důvodem bývá právě opuštěnost, chybějící kontakt s dětmi a pocit nepotřebnosti. To je přesně moment, kdy pes může sehrát naprosto rozhodující roli. Projasnit chmurnou náladu, vnést do ní světlo, život, vyburcovat člověka k tomu lepšímu, co v něm je, protože pes probourává opuštěnost. Najednou tady nejsem sám, najednou tady je někdo, pro koho stojí za to žít, pro koho stojí za to se obětovat. Říká ředitel Psychiatrického centra Praha, profesor Cyril Höschl.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 119)

„Chov zvířete přímo v ústavu je velmi vážným rozhodnutím. Je nebytně nutné posoudit kondici a potřeby obyvatel domova či jiného zařízení a zároveň potřeby daného zvířete. Existuje mnoho druhů zvířat, ze kterých lze vybírat: kočky, psi, morčata a rybičky patří k nejoblíbenějším. V některých domovech se nebáli pořídit i poníky, kachny nebo např. kozy. Nejlepší zkušeností jsou ale zatím psy.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 123)

Cíle canisterapie u seniorů:

- Zmírnění stresu
- Procvičování jemné motoriky
- Zbavení pocitů osamělosti
- Zvýšení sebevědomí

- Zlepšení adaptace
- Ovlivnění zdravotního stavu klientů
- Zvýšení kvality života (VELEMÍNSKÝ, 2007, s. 137)

2.3 Pes a epileptik

„Epilepsie je blbá nemoc – nic vám není a nic nemůžete. Nemůžete plavat, lézt po stromech, moc se namáhat, koukat na televizi, řídit auto, obsluhovat nejrůznější stroje a zařízení... Protože co kdyby... Co kdybyste dostali záchvat. A okolí vás šetří: tohle nesmíš, tohle nedělej, ukaž, já ti s tím pomůžu, tohle je pro Tebe moc namáhavé... Ani psa si nemůžete pořídit, protože co kdybyste dostali záchvat a on pokousal někoho, kdo by vám chtěl pomoci. Tak toho jsem měl akorát dost. Psy jsem miloval vždycky a Jacka Londona taky. Bylo rozhodnuto. Jen jsem se osamostatnil, pořídil jsem si dva haskouny a začal trénovat. Ta nádhera! Zasněžené pláň, zaváté lesy a zimní slunce. Hned z Vás spadnou všechny ty zákazy a příkazy, konečně si nepřipadáte jako nesvéprávný blbeček, pardon. Stres je tentam. A jak vás ti psi milují... Tuhle jsem s nima chtěl vyjet a oni, že ne a ne, zasekli se jak vzpříčený zámek. A já udělal snad největší hloupost ve svém životě – vytáhl jsem na ně karabáč a donutil je. Netušil jsem, že oni vědí to, o čem já ještě nemám ani tušení, že od epileptického záchvatu mě dělí již jen několik minut. Když jsem se probral, ležel jsem pěkně u lesa na sněhu, sáně „zaparkovaný“ vedle cesty a psi čekali, až se probudím. Když jsem otevřel oči, ještě mě olízali a dávali pac - do smrti dobrý kámo. Co vám budu vyprávět, pěkně jsem je odprosil a příště je poslechl, vědí toho víc a taky mají víc rozumu než já.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 86)

Váš K. K.

„Epilepsie – záchvatovité onemocnění charakterizováno křečemi, záchvaty bezvědomí a někdy i psychickými změnami osobnosti; nejčastějšími druhy záchvatů jsou: Grand mal, petit mal a psychomotorický záchvat.“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 142)

Epilepsie

BRÁZDIL (2004, s. 253) Každý člověk postižený epilepsií řeší své problémy individuálně: záchvaty medikací, případnou operací. Avšak, co mají všichni epileptici společné, jsou problémy sociální, které se týkají každého z nich a to už od prvního záchvatu či stanovené jednoznačné diagnózy. Občas je potřeba i péče ostatních členů rodiny. Proto se nemoc týká nejen osob postižených touto nemocí, ale i příbuzných, poskytujících nemocným pomoc. Epilepsie omezuje výběr školy, zaměstnání, sportů. Pacient musí chodit na pravidelné kontroly a vyšetření, užívat pravidelně své léky a dodržovat určitý životní styl.

Epilepsie je jedním z mnoha neurologického onemocnění mozku a to onemocněním tělesným nikoli psychickým. Lehčí formy neovlivňují intelekt a schopnost žít běžným životem. Onemocnění se projevuje opakovanými záchvaty a má několik typů záchvatů, které mohou probíhat ve dne, ale i v noci během spánku. Záchvaty se mohou projevovat výpadkem paměti nebo i známými křečemi. Epilepsie se považuje za předpokladu výskytu dvou a více záchvatů. Ke stanovení diagnózy jsou důležité informace jednak o průběhu záchvatu, tak i možných příčin, které mohou mít vliv na vznik epileptického záchvatu – alkohol, nedostatek spánku, návykové látky. Diagnózu určuje neurolog s použitím pomocných vyšetřovacích a zobrazovacích metod. Epilepsie může propuknout v jakémkoli věku, na základě genetiky nebo následkem pádu. Léčí se pomocí léků, popřípadě operací, ale to jen v případě, pokud léky nezabírají a operace může pomoci. (in www.polecnost-e.cz)

Pes a epileptický záchvat

GALAJDOVÁ (1999, s. 87) uvádí: Zahraniční výzkumy potvrdily, že je možné, aby pes vycítil příchod možného záchvatu a to v rozmezí několika minut až jedné hodiny, před samotným záchvatem.

Pes totiž dokáže rozeznat pach člověka, změnu složení jeho potu, změnu chování svého majitele. Je to doba, při které záchvat začíná probíhat nevědomě.

Spekuluje se, že psi dokáží vnímat elektromagnetické pole člověka, mají totiž daleko citlivější vnímání než my lidé.

Většina psů, pokud tyto změny vycítí, snaží se upozornit svého majitele. Pokouší se svého pána dostat do polohy vleže, tahat ho za rukáv. Pes začíná výt, pobíhá okolo svého majitele, olizuje ho, štěká na něj...takových způsobů, jak upozornit je spousta, avšak aby jeho vlastník pochopil, co se mu pes snaží říct, trvá trochu déle. Závčasem upozorněný epileptik může předejít záchvatu, bráním lékům, které dokáží potlačit záchvat. Důležité je také dostat epileptika do bezpečného místa, kde nehrozí zranění.

„V Anglii a Spojených státech již takové psy cvičí, zatím ovšem jen na základě empirie a jen velmi nadané jedince. Umějí v podstatě naučit psa již varujícího, aby tak činil dohodnutým způsobem. Zdá se totiž, že každý pes změny před záchvatem vnímá, ne každý to však dá najevo, respektive tak, aby jeho pán pochopil. K vzájemnému dorozumění je vždy potřeba, aby vysílající a přijímající používali stejný postup při kódování a dekódování signálu. Aby systém varování účinně proběhl, nesmí být nikde porušen řetězec událostí: pes vnímá změnu zdravotního stavu zdravého člověka- pes signalizuje tuto změnu – člověk si správně vysvětluje psí chování, vyvozuje z něj příslušné závěry a podniká patřičné kroky.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 89)

Některé předtuchy lze vysvětlit jistými fyzickými stimuly – zvířata, která znervózni před zemětřeseními, mohou kupříkladu reagovat na nepatrné změny elektrického napětí. Psi, kteří upozorní své pány na nadcházející epileptický záchvat, si zřejmě všimnou nepatrného chvění svalů nebo neobvyklého pachu. Jiné předtuchy však pramení z tajemné schopnosti předvídat, která vyvolává poněkud provokativní představu o jiném chápání pojmů jako minulost, současnost a budoucnost. (SHELDRAKE, 2003, s. 19)

Epileptik, který si pořídí psa, nemůže počítat s tím, že jeho pes zrovna tyto změny zaznamená, na to, aby se pes naučil rozeznávat co se s majitelem děje, musí

se svým pánem trávit většinu času. Důležitá je souhra s majitelem a naprosté porozumění a znalost jeden druhého.

2.4 Pes a nevidomí lidé

„Nevidomý – člověk postižený ztrátou zraku“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 356)

„Nevidomí vědí, že se často neobejdou bez cizí pomoci, její přijetí je vak pro mnohé z nich psychicky náročné. 23% nevidomých cítí jako obtěžující a depresivní, u 19% záleží na situaci a druhu pomoci. Proto mohou někdy na nabízenou pomoc reagovat negativně a vyvolávat tím nechtěné konflikty. Pes takovým konfliktům do značné míry předchází protože:

- pes je neustále přítomný a ochotný, soustřeďuje svou pozornost výhradně na člověka a nevidomý nemusí neustále někoho žádat o pomoc, • pes neklade žádné komunikační překážky, nekritizuje, nestěžuje si,*
- pes nemá stálý program – ten mu určuje člověk*
- pes má svou práci rád a nic za svou pomoc nevyžaduje*

90% nevidomých uvádí, že před tím, než si pořídili psa, měli pozitivní očekávání, u 85% však skutečnost tato očekávání ještě předčila.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 104)

Pokud nevidomý člověk získá vodícího psa, má z jedné části vyhráno. Pes ho dokáže zavčas upozornit na některé překážky, majitel psa tak získává lepší orientaci v prostoru, může se najednou pohybovat rychleji, neboť má vedle sebe určitou jistotu. Pes dokáže nevidomému člověku zvýšit sebevědomí a jistotu. Psí společník také dobře funguje v navazování sociálních vztahů. Tento vztah je o naprosté důvěře, neboť i pes může udělat chybu. Nevidomý, se tedy musí řídit podle svého sluchu a ne jen spoléhat na svého psa. Pes se vlastně vedle svého majitele neustále učí novým věcem a novým

situacím, dochází tedy k souhře, která je mezi nimi velmi důležitá, aby tento vztah mohl plně fungovat.

„Oba musí vytvořit dokonalý tým, kde nevidomý je tím „mozkem“, který rozhoduje, a pes jsou ty „oči“ celé dvojice. Bez takového opravdového vztahu a vzájemného porozumění pro potřeby toho druhého by jejich partnerství nefungovalo.“
(GALAJDOVÁ, 1999, s. 107)

U majitelů vodících psů často mizí pocit osamění, úzkosti, stresu, pocity zbytečnosti. Vzhledem k tomu, že majitel na svého psa nevidí, prohlubuje se mezi nimi pouto díky hlazení. Nevidomý má větší potřebu psa hladit, mazlit ho, dotýkat se jeho srsti, často mu i vypráví.

2.5 Pes a tělesně postižení lidé

„Postižení tělesné (physical disability, handicap) postižení, které brání mobilitě, pracovní činnosti; dělí se na přechodné a trvalé, vrozené a získané.“
(HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 442)

VELEMÍNSKÝ (2007, s. 173 - 174) Velmi důležité je znát posouzení úrovně motoriky klienta, proto je nutné sledovat svalový tonus. Rozlišuje se snížení svalového tonu (hypotonii), nebo jeho zvýšení (hypertonii), tedy spasticitu. Dříve než se sestaví individuální plán klienta, je vhodné, aby canisterapeut byl seznámen s druhem tělesného postižení.

Při stanovení cílů canisterapie i při její samotné aplikaci se využívají tyto prvky:

- Pes je kamarád i společník
- Zvyšuje se soběstačnost a sebedůvěra
- Pes vzbuzuje pocit bezpečí pro klienta
- Pes je rehabilitační prvek (polohování)
- Zlepšení navazování sociálních kontaktů

- Pes rozvíjí jemnou a hrubou motoriku

Pes působí jako společník, ale i jako velký pomocník. Psi dokáží podat předmět, který spadl na zem, zhasnout světlo, otevřít dveře, svléknout ponožky, vrátit zpět ruku na elektrický vozík... Jsou to běžné činy, které dennodenně děláme bez rozmýšlení. Navíc pes motivuje vozíčkáře k většímu pohybu a odvádí pozornost od vlastních problémů, působí zde jako stimulant hrubé a jemné motoriky při canisterapii. Pomáhá člověku zvednout sebevědomí, protože není již tolik závislý na druhé osobě, a rozvíjí klientovu samostatnost.

„ Heidy mi poskytla vědomí samostatnosti,“ říká její pán. „Provází mne prakticky všude. Co je však nejdůležitější, umožňuje mi i lepší komunikaci s lidmi. Lidé se mi již tolik nevyhýbají jako dříve. Vidí pejska a dají se sami do řeči. Heidy pomáhá překonat bariery a navazovat kontakty s mým okolím.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 101)

2.6 Pes a autističtí lidé

Autismus

„ Autismus (autism) stažení se do sebe, zapadnutí do sebe, sociální izolace, egocentrické nerealistické myšlení, snění; dle E. Bleulera (1911), který jej považoval za primární příznak schizofrenie; převládnutí vnitřního snového života nad vědomým vztahem k vnějšímu světu; porucha vztahu k realitě, myšlení postiženého je zaměřeno výhradně na osobní potřeby a přání, odtržené od skutečného světa; do popředí zvláště vystupuje uzavřenost, neschopnost komunikace s druhými, nedostatky v komunikaci u postižených skládají častý mutismus, echolálii, nesprávné používání zájmen a opakování frází, dále destruktivní projevy včetně sebezraňování.“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2000, s. 63)

Autismus je jednou z nejzávažnějších poruch dětského mentálního vývoje. Jedná se o vrozenou poruchu některých mozkových funkcí. Porucha vzniká na neurobiologickém podkladě. Děti dobře nerozumí tomu, co vidí, slyší nebo prožívají.

Díky této poruše mají problém s komunikací, sociální interakcí nebo představivostí. Autismus doprovází specifické vzorce chování. (in www.autismus.cz)

VOCILKA (1996) uvádí šest symptomů autismu, které jsou tím častějším, čím je pacient mladší a handicap silnější:

- Poruchy nálad
- Sebepoškozování
- Anomálie ve vývoji poznávacích schopností
- Atypické chování při jídle, pití, spánku
- Bizarní odpovědi na smyslové stimuly

Charakteristiky autistických potíží:

- Snížení sociálních interakcí
- Nedostatek empatie
- Žádné nebo abnormální hraní ve skupině
- Neschopnost navazovat sociální kontakty
- Poruchy komunikace
- Absence představivosti
- Stereotypní pohyby těla

Autismus je bohužel nevyлéčitelný, rodiny s dětmi musí chodit na dlouhodobé terapie, kde se učí jak reagovat na některé situace, rozpoznat náladu u člověka, rozvíjí tak své sociální schopnosti. Ačkoli jsou tyto lidé většinou uzavřeni a mají rádi své soukromí a klid, někteří dosahují nebývalých výsledků například ve výtvarné nebo matematické činnosti, není nic zvláštního, když tyto lidé mají nadprůměrnou inteligenci oproti zdravému člověku. I autistický člověk může žít spokojený a klidný život.

Autismus má mnoho podob od lehkých forem po těžké, kdy člověk není schopný vůbec komunikovat a je agresivní. Hlavním problémem je, že lidé postiženi autismem nechápou, co jsou vlastně emoce, nedokáží se vcítovat do druhých. Mají svůj

vnitřní svět, kde jsou určitá pravidla, která chápou jen oni a podle toho se řídí. Pro ně je náš svět a naše chování, těžké pochopit. Často reagují na určité podměty jinak než běžní lidé, a nastávají situace, kdy tito lidé zůstávají nepochopeni a jsou sociálně vyloučeni.
(in www.vitalion.cz)

VELEMÍNSKÝ (2007, s. 147) píše, že při dodržení určitých zásad může být canisterapie pro klienta s autismem velmi přínosná. Samozřejmě je nutné znát základy o autismu při canisterapii, dále je také potřebné komunikovat s osobami blízkými klientovi. Každý autistický člověk je jedinečný a proto je dobré se seznámit s jeho vlastnostmi předem. Dobré je vědět, jak klient reaguje na nové situace a osoby v jeho blízkosti a jak zvládá stresové situace. Canisterapie vyžaduje velké znalosti a zkušenosti, jak na straně psovoda tak i psa. U klientů můžeme pracovat v oblasti komunikace a sociální interakce na rozvoj komunikace, rozšíření slovní zásoby, navazování komunikace se psem a s psovodem.

„ Pes proto může plnit roli prostředníka mezi světem a autisty a světem ostatních lidí. Pes má totiž k lidem velice blízko, sdílí s nimi některé charakteristiky, podstatou zůstává, ale zvířetem. Pomáhá pak autistovi rozlišovat společenské situace a porozumět ostatním. Vycítí úmysly návštěvníka a náladu v ovzduší a svůj závěr dá zřetelně najevo. Pro autistu představuje pes „telepatický zázrak“ a stává se pro něj stejně nepostradatelným, jako vodící pes pro nevidomého. Přispívá tak k jeho duševní rovnováze a prolamuje bariery okolního světa, snižuje pocit odcizen a ohrožení. Zlepšením komunikace pes pomáhá také rodičům autisty, kteří si ještě dnes dávají někdy za vinu, že jejich dítě je nepřístupné, odtahuje se a samotaří nebo útočí.“
(GALAJDOVÁ, 1999, s. 83)

3. Ztráta zvířecího společníka

GALAJDOVÁ (1999, s. 127 - 129) Každý z nás se určitě setkal se smrtí nebo dlouhodobým odloučením, ať už se jednalo o blízkou osobu či vlastního „domácího mazlíčka“. Každý z nás tuto situaci vnímá jinak, reakce na smrt se může podobat reakci

na úmrtí velmi blízkého člověka. I když ztráta zvířecího společníka majitel nevnímá tak bolestně, obvykle cítí potřebu o ní hovořit. Je samozřejmě podstatné jakou zvíře sehrávalo v našem životě roli. Pokud bylo bráno zvíře, jako součást rodiny tím víc je pociťován jeho odchod. Někdy si ani neuvědomujeme, jakou cenu pro nás zvíře mělo a uvědomíme si to, až s jeho odchodem. Majitelé se mohou snažit o nějakou formu ritualizace smrti zvířete, například kremací, často se setkávají s posměchem nebo s naprostým nepochopením i u svých nejbližších. Lidé více chápají rozloučení s člověkem než se zvířetem.

„Co vše vlastně může člověk úmrtím zvířete – společníka ztratit? Přestože je to záležitost velmi individuální, lze vytknout některé důležité body:

- *citovou podporu, respekt, úctu a lásku někoho druhého. Spolehlivého důvěrníka ve chvílích smutku a stresu, který nikdy neodsuzuje, naopak, vždy poskytuje jen pozitivní zpětnou vazbu,*
- *jistou sociální oporu. Na rozdíl od lidských přátelství, zvíře nezmění svůj postoj k člověku při ztrátě zaměstnání nebo společenského postavení, při finančních potížích, nemoci, nebo jiném „ společenském neúspěchu.“ Vztah člověk - zvíře zůstává stejný, předvídatelný a odměňující,*
- *mnohdy opravdovou hmatatelnou pomoc – jako hlídání domu, osobní ochranu a jiné služby. Nemluvě o naprosté nepostradatelnosti u psů - průvodců zdravotně postižených, kteří jedinečným způsobem zvyšují pohyblivost a nezávislost svého majitele,*
- *podporu v kontaktech s druhými lidmi. Důvod k procházkám, téma k hovoru „sociální katalyzátor“ usnadňující navazování kontaktu s neznámými lidmi,*
- *přítele jako takového, který s člověkem sdílí jeho radosti i starosti, který ho podporuje ke spontánnosti, tvořivosti a hravosti. Příjemného společníka pro chvíle odpočinku a her, které jsou bez jeho přítomnosti (nebo přítomnosti malých dětí) „společensky nepřijatelné.“ (GALAJDOVÁ, 1999, s. 128)*

Další otázkou je, zda nechat zvíře v konečné fázi utratit, či ho nechat pokojně dožít. Sama vím, že když jsem se rozhodovala, zda mám nechat usmrtit svého králíka, bylo to pro mě velmi těžké, protože jsem ho měla moc ráda a rozhodovat o cizí smrti je značně frustrující, i když vidíte, že se zvíře posledních pár dní trápí a smrt je pro něj lepší volba, než ho nechat trápit v bolestech, působila tato zkušenost na mě bolestně a i několik měsíců jsem o tom přemýšlela, zda jsem opravdu udělala dobře. Je přirozené, že po odchodu zvířete, má dotyčný často potřebu o svém „mazlíčkovi“ mluvit a vzpomínat na něj a je to v pořádku, proto bychom si měli dotyčného vyslechnout, nechat ho vyplakat - emoce je třeba dostat ven.

Co se týče odchodu zvířete, nemusí ho zapříčinit jen smrt, může to být dlouhodobé odloučení. Například starší člověk, který odchází do domova pro seniory a nemůže si svého psa vzít sebou, tato situace může být pro seniora velmi deprimující, obzvláště pokud s ním žil sám a je bez partnera. Pokud si může majitel vzít sebou svého psa do domova pro seniory, ať tak udělá. Lépe se díky psu seznámí s obyvateli a adaptace pro něj nebude tolik stresující, navíc zvířecí společník bude svého majitele nutit stále aktivně žít.

4. Pestrá společnost, o.p.s.

Společnost vznikla začátkem roku 2009 z iniciativy několika lidí se společným zájmem o kynologii a práci v sociální oblasti. Někteří z nich se již profesionálně věnovali kynologii řadu let. Již před samotným vznikem organizace se snaha pracovníků setkala s pozitivní odezvou a hlásili se zájemci o služby společnosti. Rodící se tým to bral jako výzvu a mnozí z pracovníků si začali doplňovat kvalifikaci, aby byli opravdovým přínosem a mohli poskytovat kvalitní služby pro veřejnost.

Pestrá společnost, o.p.s. nabízí lidem se zdravotním postižením i široké veřejnosti pestré kynologické služby a integrační aktivity, které přináší moderní pohled na soužití psa s člověkem.

Cíle společnosti:

- Kvalitní výcvik a předání asistenčních psů pro osoby se zdravotním postižením
- Aktivní zaměstnávání osob se zdravotním postižením
- Vzdělávací program pro školy
- Osvětová činnost pro širokou veřejnost
- Realizace projektů k volnočasovým aktivitám zejména lidí s postižením
- Kynologická poradna (konzultace, řešení problémového chování psů)

Organizace má celostátní působnost. Služby nabízí osobám s různým zdravotním postižením, které jim pomáhají v integraci do společnosti prostřednictvím asistenčního psa. S klienty spolupracují od výběru vhodného plemene až po kvalitní, plnohodnotné a bezproblémové soužití s člověkem. Kvalitní a pečlivá práce jejich týmu je založena na individuálním přístupu k člověku, na základě Etického kodexu a Metodiky práce. Náplň práce především vychází především z individuálních potřeb jedince. Zárukou profesionality jsou nejen zkušenosti, ale i vysoká míra sebereflexe. Cvičitelé svou práci konzultují jak mezi sebou tak i s dalšími osobami, které mají blízko k profesionální kynologii.

Společnost se dále zabývá ochranou práv klientů a prosazuje jednotné postavení všech asistenčních psů na stejnou úroveň.

Široké veřejnosti Pestrá společnost, o.p.s. nabízí pořádní programů, prezentací a ukázek, které napomáhají pochopit vztah mezi jeho psem či vztah osoby s postižením a majoritní společnosti. Dále nabízí zprostředkování dalších kynologických služeb šitých na míru, o které může mít veřejnost zájem, a kterým by se chtěla věnovat.

4.1 Integrační školka Smíšek- Vysočany

Občanské sdružení Smíšek je nezisková organizace, která se od roku 2006 se věnuje práci s dětmi s handicapem, ať už zdravotním či sociálním. Organizace pořádá volnočasové aktivity, jako jsou letní tábory pro děti a mládež se zdravotním postižením, dále ozdravné pobyty u moře pro děti se zdravotním postižením a jejich rodiče a pro děti a rodiče ze sociálně slabých rodin. Celoročně organizace pořádá jednorázové akce zvané „Smíškoviny“ určené dětem od 2,5-6 let a jejich rodičům. Jedná se o sportovní aktivity a tvořivé akce, výlety, divadlo. Dále v rámci projektu „Naše rodina pro naše děti“ probíhají přednášky a besedy na podporu celé rodiny. Témata jsou zaměřena na problémy denního života: vývoj, potřeby a výchova dětí, podpora a zkvalitňování vzájemných vztahů v rodině a řešení palčivých problémů běžného života.

Integrační školka je určena pro děti od 2,5-6 let. Škola je přístupná dětem od pondělí do pátku od osmi hodin ráno do pěti večer. Můžeme se zde setkat s dětmi, které jsou zdravé, ale i s cizinci a s dětmi, které mají opožděný vývoj, ale i s dětmi ze sociálně slabších rodin. Školka je omezena kapacitou deseti dětí. Vládne zde rodinný kolektiv a individuální přístup k dětem. Děti se zde připravují na vstup do základní školy, ale mají možnost rozvíjet další schopnosti v rámci odpoledních zájmových aktivit. Pro rodiče ve finanční tísní je možná až 100% sleva v případě potvrzení sociálního odboru.

Canisterapie ve školce Smíšek Vysočany

Tuto školku jsem navštívila díky organizaci Pestré společnosti, abych poznala, jak probíhá canisterapie. Při naší návštěvě asistovali různí psi. Při první návštěvě byl s námi pes Bruce a jeho předvychovatelka Karolína, která je má spolužačka. Bruce ještě ve společnosti víc jak dvou dětí nebyl. Ale rychle si na novou situaci zvykl a dobře spolupracoval. Děti se seznámily se psem, vedoucí Pestré společnosti jim vysvětlila jak se ke psovi chovat, jak požádat majitele, aby si psa mohly pohladit, ukazovaly jsme si a popisovaly části těla zvířete. Děti dávaly psovi různé povely a za každý dobře provedený úkon ho mohly odměnit piškotem. Děti si zkusily i polohování,

pro ně to byla první zkušenost a pro Bruce také. Polohování se dětem velmi líbilo, při různých polohách si mohly psa hladit.

Další pes, který navštívil školku, byl také ještě v předvýchově se jmenoval Keen. I on zvládal novou situaci na výbornou.

Při další návštěvě jsme vzali s sebou psa Jeffereyho. Tento pes už má za sebou canisterapeutické zkoušky a je asistenčním psem manžela ředitelky pestré společnosti. Proto s námi školku navštívil víckrát. Má velmi rád přítomnost dětí. Tento den byly ve školce i jiné děti než minule. Opět jsme si s dětmi zopakovaly základní pravidla chování ke psovi. Vzhledem k příjemnému počasí jsme šli s dětmi ven, aby si s Jeffereym mohly hrát, házely mu létající talíř, schovávaly tenisový míč, za odměnu mu děti dávaly piškot.

V přátelském duchu proběhlo šest návštěv. Na dětech bylo vidět, že se na každý příchod se těšily a u některých byl vidět pokrok, například některé z nich už se psa nebály tak jako při první návštěvě a samy se předháněly, kdo bude moct dát první nějaký úkol psovi, nebo kdo si psa první pohladí. Nejvíc děti bavilo polohování, jelikož u něho mohly hladit psa po hřbetě, či jiných částech těla, navíc si zrelaxovaly.

Některé děti se na první návštěvě psa bály a tudíž s námi nespolupracovaly, jen nás sledovaly z povzdálí. Některé z nich na psy nebyly zvyklé, protože jejich rodiče ani prarodiče psa nevlastní. Jejich vztah se vyvíjel během několika návštěv. Petr, který má poruchu komunikace se psa bál, na první návštěvě si psa vůbec nevšímal, jediné co ho zaujalo, bylo vodítko, vesta pro psa a piškoty. S vodítkem si nějakou dobu i hrál, ale s námi odmítal spolupracovat. Na druhé návštěvě sebral odvahu a dal psovi piškot, ale psa si nadále nevšímal, na třetí návštěvě se osmělil a pohladil psa po hlavě. Linda, která působila po celou dobu návštěv velmi klidně a vyrovnaně, se psa až panicky bála, zejména na první návštěvě. Postupem času se i ona osmělila, dokázala dát psu povel a piškot. Největší úspěch byl, když se na poslední návštěvě odvážila lehnout vedle psa.

I já sama na sobě jsem zkusila canisterapie. Ze začátku proběhlo seznámení se psem, poté jsem mu venku aportovala tenisový míč a hrála si s ním. Pes se jmenoval Mates a měl před canisterapeutickými zkouškami. Při polohování jsem si mohla sama zvolit polohu – část těla, která mě trápí bolestmi, nebo tu část těla, kterou chci prohřát. Vybrala jsem si tedy svůj krk, jelikož často mívám zablokovanou krční páteř a v tento den mě i bolela. Sama jsem cítila při polohování, jak srovnávám dech se psem a jak se zklidňuji. Musím sama uznat, že terapie byla velmi příjemná a uklidňující. Bylo mi řečeno, že je i příjemné používat k polohování například relaxační hudbu. Celé dvě hodiny takto strávené byly pro mě příjemným zážitkem, který bych si ráda zopakovala i doporučila ostatním. Krční páteř mě opravdu přestala bolet, alespoň na pár hodin.

1. Kazuistika

Jméno: Blanka

Věk: 12

Bydliště: Mnichovo Hradiště

Zaměstnání: student

Národnost: česká

Rodinný stav: svobodná

Rodinná anamnéza:

Otec: Jiří, státní úředník, 39 let

Matka: Blanka, žena v domácnosti, 37 let

Bratr: Josef, 5 let

Blanka bydlí v domě s rodiči a prarodiči (otec a matka otce). Blanka má bratra Adama. Patří ke střední sociální vrstvě obyvatelstva. Vztahy v rodině jsou bezkonfliktní. Otec matky Báry se léčil na nedomykavost srdce, jinak žádné vážné onemocnění v rodině není.

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství proběhlo bez problémů. Blanka se narodila v 39 týdnu těhotenství. Při porodu /konec pánevní/ došlo k přidušení Barbory. Byla ožívována. Apgar skoré bylo 0-1-4. Váha 3,21 kg délka 51 cm.

Díky nedostatku kyslíku došlo k trvalému poškození mozku. Současná diagnóza DMO – Dětská mozková obrna, atetóza, quadruparéza, sekundárně epilepsie/ projevila se ve 4 letech.

Kolem devátého roku se začala objevovat běžná onemocnění, při kterých byly zaznamenány vysoké zánětlivé faktory /CRP/. Ač Blanka prošla různými vyšetřeními, nikdy se nepřišlo, proč tomu tak bylo. Po čase zánětlivé faktory vymizely.

Osobní anamnéza:

Do speciální školky v Turnově nastoupila Blanka ve 4 letech. První třídu navštěvovala v Jedličkově ústavu v Liberci. Pak integrovaná opět do 1. třídy v místě bydliště na běžnou základní školu. Má asistentku. V současné době navštěvuje 5. třídu. Vztahy se spolužáky jsou v naprostém klidu a pohodě. Učivo zvládá pomaleji než ostatní. Má individuální vzdělávací program. Blanka je velice pozitivně laděná a je veselé povahy.

Aktuální stav:

Blanka má asistenčního a canisterapeutického psa. Nápad pořídit si psa, dostala Blanka v roce 2008. Rodiče s tím souhlasili, přišlo jim hezké pořídit si nového člena rodiny a pomocníka. V prosinci 2008 si rodina zažádala o psa u organizace Helpes.

5. Května roku 2009 došlo k oficiálnímu předání psa. Rodina získala fenu zlatého retrívra – Elišku.

Rodiče mají velmi kladný vztah k feně, říkají o ní, že je to „nejhodnější dítě“. Navíc jejich dceři přibyla další radost v životě. Eliška podává Blance spadlé věci ze země, svléká jí oblečení, otevírá a zavírá dveře. Když jede Blanka ven, Eliška jí doprovází a neustále si vyžaduje Blančinu pozornost, stále od ní chce házet míč, který jí pokládá do klína.

Pro Blanku je příjemné, že jí fenka doprovází po městě. Zvedá jí to sebevědomí, usnadňuje sociální kontakt a zbavuje lidí ostychu, jak jí oslovit. Jak říkají její rodiče pes je ideální most mezi světem zdravých a handicapovaných.

Během pár let se Blance zlepšila komunikace, snaží se dávat Fence povely. Fenka má velký vliv na Blančinu motoriku horních končetin – dává jí odměny, hladí a kartáčuje ji. Při canisterapii dochází k prohřívání svalů a tím k povolení spazmů.

Blanka byla dokonce s fenou třikrát na Mistrovství ČR asistenčních psů, takže má další možnost se realizovat. Fena Eliška působí na celou rodinu velmi pozitivně, vůbec nelitují, že si zažádali o asistenčního psa. Plní jejich veškerá očekávání.

Perspektiva:

Blance i její rodině pes plní jejich očekávání. Pro Blanku je pes velkou motivací. Každé Blančino zlepšení je pro samotnou Blanku i její rodiče velkým úspěchem.

2. Kazuistika

Jméno: Marek

Věk: 32

Rodinný stav: ženatý

Bydliště (stačí město, vesnice): Praha

Národnost: česká

Zaměstnání: ředitel cestovní agentury

Rodinná anamnéza:

Matka: Martina, fyzioterapeutka, 54 let

Otec: nežije

Sourozenci: Žaneta, 18 let, David 16let

Vztahy s rodinou jsou bezkonfliktní. Markův otec zemřel v jeho 10 letech, jeho matka se znovu provdala. Marek bydlí se svou ženou, se kterou je již 12 rokem a roční dcerou v bytě v Praze. Patří ke střední sociální vrstvě. Jeho manželka je ředitelkou společnosti, která se zabývá výcvikem asistenčních psů.

Zdravotní anamnéza:

Těhotenství jeho matky probíhalo bez problémů. V prvním roce života se u něj objevila svalová dystrofie I. Stupně. Nemoci v dětství nebyly závažné, pokud onemocněl, byla to běžná onemocnění. Dětství a mládí trávil v Jedličkově ústavu, po složení maturity ho opustil. Studoval gymnázium a poté si udělal bakaláře na Metropolitní univerzitě v Praze. Marek pracuje jako ředitel cestovní agentury, která se zabývá cestováním bez barrier, kde má svého osobního asistenta, je totiž závislý na pomoci druhých. Komunikace je bezproblémová.

- Žádné závažné onemocnění v rodině nejsou.

Aktuální stav:

Marek vlastní asistenčního psa, o kterého si požádal v Pestré společnosti o.p.s. v roce 2008 z důvodu, že jeho první asistenční pes byl vyřazen z výcviku z důvodu nemoci. Psa již má 4 roky, jeho jméno je Jefferey, je mu 5 let. Markovi pes změnil život, je pro něj velkou psychickou podporou, hlavně když je Marek sám doma. Sám Marek je rád za asistenční pomoc psa. Pes mu také pomáhá při podávání předmětů, svlékání oblečení, zvedání ruky na vozík, otevírání dveří, přinášení léků a mobilu, přivolání pomoci v případě nevolnosti.

Marek bere jako psa ne jen jako skvělého pomocníka, ale sám říká, že mít asistenčního psa je také starost a zodpovědnost, když je Marek nemocný, není mu dobře nebo je špatné počasí, musí venčit psa jeho manželka. Také bere svého psa jako „partáka“, který mu pomáhá celý den. I Jefferey má špatné dny, kdy zlobí a nemá náladu a musejí si na pár hodin od sebe odpočinout. Markovi pes splnil jeho očekávání, díky němu, dokáže být samostatnější, zvládá i úklid domácnosti a může podnikat delší procházky, nyní se mu naskytla příležitost sportu pro vozičkáře se psy. S komunikací problém Marek nikdy neměl, ale uznává, že díky asistenčnímu psovi ho začalo více lidí oslovovat. Doma má ještě fenu Lauru.

Perspektiva:

Marek je se svým asistenčním psem spokojen, nic by neměnil, v rámci možností je pro něj pes velkým pomocníkem v běžném životě.

- Veškerá jména v kazuistikách jsou smyšlená.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo, zjistit jak funguje soužití psa s člověkem a jaký vliv má pes na svého majitele či klienta. Zda dokáže pes motivovat člověka k lepším výkonům, větší samostatnosti a pohybu a jaký vliv má zvíře na psychiku člověka.

Canisterapie je hodně spojována s dětmi ať už zdravými nebo sociálně znevýhodněnými. U dětí lze vidět velké pokroky, které díky psovi udělají. Podstatné je, že canisterapie se může provádět už od útlého věku. Pro děti je pes velkou motivací a hlavně mezi sebou vytváří vztah. Tato terapie má ovšem velký význam i pro jiné skupiny lidí – mentálně postižené, zrakově postižené, seniory... U všech těchto skupin se potvrzuje, že díky psovi dokáží lidé lépe navazovat vztahy, lépe odpočívat, zlepšuje se jim fyzická i psychická kondice, pes je dokáže stimulovat k větší samostatnosti a zodpovědnosti.

Na základně své osobní zkušenosti doporučuji canisterapii zkusit ať už sám na sobě, popřípadě pokud některá z institucí přemýšlí o zavedení canisterapie, vřele doporučuji. Pozorovat práci člověka se psem, stojí opravdu za to. Vidět pokroky lidí a jejich usměvavé tváře - to dokáže člověka zahřát u srdce. Pocit, že to co děláte, má opravdu smysl je k nezaplacení.

Věřím, že má bakalářská práce donutí přemýšlet veřejnost o této terapii, jak laiky, tak instituce a tuto terapií zkusí nebo se budou chtít o ní dozvědět něco více. I mě tato zkušenost přesvědčila o tom, že bych se této činnosti v rámci dobrovolnictví chtěla věnovat více. Lidé znají spíše asistenční psy a netuší, že pes se dá použít i v rámci motivace nebo v rámci učení. Pes je ideální most mezi světem zdravých a handicapovaných, díky zvířeti dokáží zdraví lidé oslovit handicapovaného a tolik se neostýchají.

Klienti, kteří si pořídili asistenčního psa, jsou s ním velmi spokojeni, i když se občas naskytne den, kdy jejich pes nemá nejlepší náladu a zlobí, což je pochopitelné. Přesto pes splnil jejich očekávání a nelitují toho, že si o psa zažádali. Pes ve většině případů usnadňuje klientům pohyb a tím jeho majitel dokáže být samostatnější, což je pro klienty velmi přínosné, jelikož se necítí být tolik závislí na druhých a nemají pocit zbytečnosti. Klienti berou svého psa jako plnohodnotného člena jejich rodiny.

Kazuistiky, vzkazy od klientů (viz. Příloha) dokazují, že díky psovi jsou lidé ochotnější spolupracovat, pes je pro ně velkou motivací v životě. Zvíře je také skvělým pomocníkem a velkou oporou. Bohužel se klienti setkávají i s nepochopením ostatních a lidé je třeba nechtějí pustit do obchodů, MHD či do jiných společenských prostorů. Nemyslím si však, že by to bylo z důvodu nenávisti. „Normální psi“ mají vstup zakázán, nebo musejí mít náhubek. Tito lidé nejsou informováni o dané problematice. Sama jsem se s tímto jevem setkala, když jsme se spolužačkou, která má v předvýchově psa, jely autobusem, dostaly jsme od řidiče vynadáno, že pes nemá náhubek. Avšak asistenční psi nemusejí mít náhubek, stejně tak podobná situace nastala v obchodě, kam nás nechtěli pustit. Pokud má pes vestu, která značí to, že pes je asistenční, může kamkoli a bez náhubku. Navíc psi jsou vycvičeni k naprosté poslušnosti, není se tedy čeho bát.

Seznam literatury:

1. Brázdil, Milan a kolektiv. *Farmakorezistentní epilepsie*. 1. Vydání. Praha: Triton s.r.o. 2004. ISBN 80-7254-562-0
2. GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše: aneb canisterapie*. 1. Vydání. Praha: Grada Publishing. 1999. ISBN 80-7169-789-3.
3. GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka. *Canisterapie: Pes lékařem lidské duše*. 1. Vydání. Praha: Portál 2011. ISBN 978-80-7367-879-1
4. HARBICHOVÁ, Tereza. *An unusual guide dog*. Časopis Bridge. 2013 březen, str.:4
5. HARTL, HARTLOVÁ, Pavel a Helena. *Psychologický slovník*. 1. Vydání. Praha: Portál, s.r.o. 2000. ISBN 80-7178-303-X
6. JANČAŘÍKOVÁ, BRAVENCOVÁ, Kateřina a Jana. *Vyučování za pomoci drobných živočichů*. 1. Vydání. Praha: Univerzita Karlova- Pedagogická fakulta 2010. ISBN 978-80-7290-455-6
7. KOLEKTIV AUTORŮ, *Praktické využití psů v zoorehabilitaci*. 1. Vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita 2010. ISBN 978-213-20-92-5
8. NERANDŽIČ, Zoran. *ANIMOTERAPIE aneb Jak nás zvířata umí léčit*. 1. Vydání. Praha: Albatros 2006. ISBN 80-00-01809-8
9. SHELDRAKE, Rupert. *Váš pes to ví*. 1. Vydání. Praha Rybka Publishers 2003. ISBN 80-86182-50-9
10. STALMACHOVÁ, Drahomíra. *Výcvik a výchova psa*. 1. vydání. Olomouc: Rubico 2000. ISBN 80-85839-40-7
11. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 2. Vydání. Praha: Karolinum 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

12. VELEMÍNSKÝ A KOLEKTIV AUTORŮ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA: 2007. ISBN 978-80-7322-109-6

13. VOCILKA, Miroslav. *Autismus*. 1. Vydání. Praha: Tech - Market 1996. ISBN 80-902134-3-X

14. WOLOY, Eleonora M. *Pes a lidská duše*. 1. Vydání. Brno: Tomáše Janečka 2005. ISBN 80-85880-42-3

Ostatní zdroje:

15. HARBICHOVÁ, Tereza, *An unusual guide dog*, In Bridge, Březen 2013, č. 16, s. 4 ISSN neuvedeno

Internetové zdroje:

16. HANDY HELPER [online]. Neuvedeno [cit. 2012- 12-27]. Dostupné z WWW:

< <http://www.handyhelper.cz/canisterapie/canisterapeuticky-tym> >

17. NEZÁVISLÝ CHOVATELSKÝ KLUB Neuvedeno [cit. 2012- 12-27]. Dostupné z:WWW:

< <http://nchk.wgz.cz/rubriky/zajmove-kluby/obor-zooterapie-hope-club/indikace-a-cile-stanovovane-ve> >

18. HAFÍCI [online]. Neuvedeno [cit. 2012- 12-27]. Dostupné z: WWW:

< <http://www.hafici.cz/clanky/ostatni-clanky-12/psi-v-nabozenstvi-iii-hinduismus-3420/> >

19. HAFÍCI [online]. Neuvedeno [cit. 2012- 12-27]. Dostupné z: WWW:

< <http://www.hafici.cz/clanky/ostatni-clanky-12/psi-v-nabozenstvi-3380/> >

20. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SDRUŽENÍ HAFÍK, O. S. [online].

Neuvedeno [cit. 2012- 12-27]. Dostupné z WWW:

< <http://www.canisterapie.org/c-33-pojem-a-vyvoj.html> >

21. CANISTERAPIE, PORTÁL O CANISTERAPII SPOLEČNOSTI PODANÉ

RUCE, O. S.. [online]. © 2008 [cit. 2013- 02-02]. Dostupné z WWW:

< <http://www.canisterapie.info/o-canisterapii/zdravotni-pece/> >

22. POMOCNÉ TLAPKY, O. P.S. [online]. © 2009-2013 [cit. 2013-02-02].

Dostupné z WWW:

< <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/o-asistencnich-psech/asistencni-psi/signalni-psi-45.html> >

23. PESTRÁ SPOLEČNOST, O. S. [online]. © 2011 [cit. 2013-02-02]. Dostupné

z WWW:

< <http://www.pestraspolecnost.cz/index.php/psi-pomocnici/signalni-psi> >

24. PESTRÁ SPOLEČNOST, O. S. [online]. © 2011 [cit. 2013-02-02]. Dostupné

z WWW:

< <http://www.pestraspolecnost.cz/index.php/psi-pomocnici/vodici-psi> >

25. PESTRÁ SPOLEČNOST, O. S. [online]. © 2011 [cit. 2013-02-02]. Dostupné

z WWW:

< <http://pestraspolecnost.cz/index.php/psi-pomocnici/canisterapeuticti-psi> >

26. STŘEDISKO VÝCVIKŮ VODICÍCH PSŮ SONS ČR [online]. Neuvedeno [cit.

2013-04-20]. Dostupné z WWW:

< <http://www.vodicipsi.cz/vyvcvikpsu.htm> >

27. ASISTENČNÍ PSI [online]. © 2008 cit. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z WWW:

< <http://asistencnipsi.webnode.cz/vycvik-asistencnich-psu/> >

28. ASISTENČNÍ PSI [online]. © 2008 cit. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z WWW:

< <http://asistencnipsi.webnode.cz/ziskani-asistencniho-psa/> >

29. INFROMAČNÍ SRVER ANITERA O.P.S [online]. © 2009 cit. [cit. 2013-03-12]. Dostupné z WWW:

< <http://www.animoterapie.cz/polohovani-se-psy-canisterapie.htm>>

30. *POMOCNÉ TLAPKY - CANISTERAPIE.* [online]. © 2009-2013 [cit. 2013-03-12]. Dostupné z WWW:

< <http://www.canisterapie.cz/cz/canisterapie-zakladni-informace/polohovani-se-psy-10.html> >

31. SPOLEČNOST „E“ [online]. © 2008-210 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z WWW:

< <http://www.spolecnost-e.cz/epilepsie/co-je-epilepsie/> >

32. PORTÁL O PORUCHÁCH AUTISTICKÉHO SPKETRA [online]. © 2007 [cit. 2013-04-02]. Dostupné z WWW:

< <http://www.autismus.cz/> >

33. VITALION [online]. © 2012 [cit. 2013-04-05]. Dostupné z WWW:

< <http://nemoci.vitalion.cz/autismus/> >

34. *POMOCNÉ TLAPKY POMOCNÉ TLAPKY, O. P.S.* [online]. © 2009-2013 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z WWW:

< <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nasi-psi-a-klienti/bara/souziti-s-barou-535.html> >

35. *POMOCNÉ TLAPKY POMOCNÉ TLAPKY, O. P.S.* [online]. © 2009-2013 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z WWW:

< <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nasi-psi-a-klienti/bora/filip-a-bora-825.html> >

36. POMOCNÉ TLAPKY *POMOCNÉ TLAPKY, O. P.S.* [online]. © 2009-2013 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z WWW

< <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nasi-psi-a-klienti/harry/> >

37. POMOCNÉ TLAPKY *POMOCNÉ TLAPKY, O. P.S.* [online]. © 2009-2013 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z WWW

< <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nasi-psi-a-klienti/amor/> >

Seznam příloh:

Příloha 1. : Modlitba asistenčního psa

Příloha 2. : An unusual guide dog

Příloha 3. : Vzkazy majitelů psů od společnosti Helppees

Příloha 4. : Ukázka kazuistiky z knihy Zooterapie ve světle objektivních poznatků

Příloha 1.

Modlitba vodícího psa

„Můj nový pane, svůj příchod k tobě pociťuji jako malou smrt. Vždyť smrt je jen krok do neznáma, proto se jí každý živý tvor tolik bojí. Můj zmatek pramení z toho, že nevím, co mne u Tebe čeká. Vyslyš proto, pane moje prosby, abych se tohoto strachu zbavil a mohl ti dobře sloužit. Především se můj pane, vyzbroj trpělivostí, protože moje služba ti ze začátku zcela jistě přinese rozčarování. Budeš-li mít pocit, že takto sis mě nepředstavoval, nepropadej trudomyslnosti. Dobře mne pozoruj a snaž se zjistit moje přednosti a nedostatky. Především znalost mých nedostatků je pro tebe důležitá. Budeš-li ji znát, naučíš se čelit nepříjemným situacím. Jsem živý tvor s duší dítěte, umím milovat, nenávidět, žárlit, bát se i podvádět. Umím mít radost z tvé radosti a rmoutit se z tvého smutku. Prosím tě, pane abys mě za každý dobře provedený úkol pochválil. Nebudeš-li se mnou spokojen, pokárej mě ostrým hlasem, ale nikdy mě nebij! Bití ve mně vyvolává hrůzu. Naučím-li se od tebe očekávat rány, stane se ze mě to, čemu lidé říkají „zkažený pes“. Prosím tě, pane, abys o mě všestranně pečoval, pravidelně krmil, venčil, česal. Budu-li nemocen nebo zraněn, pečuj o mě s láskou a buď ke mně ohleduplný. Určitě spolu prožijeme mnoho dobrého a zlého. Kvalita mojí služby bude úměrná kvalitě našeho vzájemného vztahu. A ještě jednu prosbu k tobě mám, pane. Pamatuj, že psí život je asi šestkrát kratší než lidský. Až budu stár a nebudu Ti moci sloužit, nech mne u sebe na dožití. A jestliže můj skon bude neodvratný, dopřej mi, pane, rychlou a bezbolestnou smrt. Pak se příliš nermuť! My psi žijeme krátce,

ale o to rychleji se dovedeme množit. Jistě přijde můj nástupce, který poslouží stejně dobře jako já.“(GALAJDOVÁ, 1999, s. 109)

Příloha 2.

AN UNUSUAL GUIDE DOG

Blind people often need specially trained dogs that help make their life easier. But what if they are allergic to dog hair or can't have a dog because of their religion? Now there is a solution – a horse! And there's one here in the Czech Republic.

Katrijn came to Prague almost a year ago. She's a mini horse, the same breed that is used for helping and guiding people in the USA. There are reasons why blind or handicapped people can't have a guide dog. „Muslims for example, can't have a guide dog because their religion considers dogs as 'dirty animals',“ explains the director of Helpes Zuzana Daušová.

Helpes is an organisation that trains guide dogs, but last year it became involved in a special pilot project to train a guide horse. It was the first of its kind in Europe.

When Zuzana saw a training video, using horses instead of guide dogs, the organisation decided to get one. „ I could see that it really worked“ Zuzana says. Although it took some time to get the appropriate (= suitable) horse, they eventually (= in the end) found one in the Netherlands.

A lifelong companion

But having a guide horse does come with some complications, of course. You can't have a horse, even a mini one, if you don't have a house with garden where the horse can graze, and also somewhere to stable it.

You need to also make sure you can take care of the horse for its whole life because they can live 30 or even 50 years. And remember, you can't take guide horse everywhere like a dog, so a trip to the pub or a restaurant will be difficult. On the other hand, there are also advantages of having a mini horse. Can you imagine walking with a horse in a city? If you are physically handicapped (for example have problems walking) this may be a very good support for you. You can lean on a horse, which you can't do with a dog.

Katrijn is now quite a celebrity in the Czech Republic and has appeared on several television shows. You might meet her in the centre of Prague, even inside a metro station. As Zuzana explains, she has to get used to being in all types of normal situations, like travelling on public transport, or going shops. (HARBICHOVÁ, in Bridge, s. 4)

Příloha 3.

1) Dobrý den paní Pirnerová,

Nedávno jste mě žádala, jestli bych Vám napsala něco o soužití s mým vodícím psem Bárou. Barču jsme dostali v listopadu 2009, takže jsme spolu už rok. Bára mi pomáhá každý den, ráno vodím syna do školky, odpoledne pak na kroužky a stíháme i aktivity ve znojemském TyfoCentru. Účastníme se různých besed a Bára vydrží v klidu ležet po celou dobu trvání besedy, dál chodíme na turistické výlety, kde se Bára pořádně unaví a vyblbne. Chodíme spolu i do divadla, tam se pro změnu prospí, vzbudí ji až závěrečný potlesk. Dokonce se nám podařilo domluvit s majitelem solné jeskyně ve Znojmě, aby Bára se mnou mohla jít až do jeskyně, dostane svou deku na zem, uvelebí se tam a relaxuje. Bára je první vodící pes ve Znojmě a tak se občas setkávám s nepochopením lidí v městské dopravě, ale i v obchodech nebo při venčení. Snažím se jim vždycky v klidu vysvětlit, že Bára je vodící pes a v čem všem mi pomáhá. Bára mi dokáže vyhledat a podávat bílou hůl a moc ráda jezdí autem, když vidí otevřený kufr, tak tam nadšeně skočí a těší se na cestování. Jsem moc ráda že ji mám, hodně

mi usnadnila samostatný pohyb, dostanu se víc mezi lidi a můžu se i aktivněji věnovat synovi. Zapadla krásně k nám do rodiny a je jejím plnohodnotným členem, už si to bez ní neumíme představit. (in www.pomocnetlapky.cz)

2) Dobrý den.

Borku máme doma od neděle a dnes je středa. Filip, náš syn, byl vždy akční. Většinu dne proskákal. Neustále kopal nožičkami nebo aspoň máchal ručičkami. Dnes si nechá Filip položit nohy na Borku přes kolínka nebo rovnou celá chodidla. Zvládá být v klidu až 45 minut. Vždy měl úplně ledová chodidla a tímto způsobem je pomalu zahřívá. Například palec na pravé noze měl hodně teplý a i celá chodidla nebyla tak studená. Celý den je klidnější. Borka spí s Filipem v noci v postýlce. A myslím si, že spí déle a klidněji než, když spal sám. (in pomocnetlapky.cz)

3) Milé tlapky,

a je tu konec roku a naše milá povinnost, napsat pár řádků o našem životě s Harrym. Prožili jsme společně první vánoční svátky. Harry byl vzorný, lákadla v podobě různých pochutin zvládl „levou zadní“, přibrali jsme pouze my, Harry si drží svojí „hraniční váhu“. S holkama na Štědrý den rozdával dárečky, ten svůj si našel okamžitě :). Přes vánoční prázdniny, lenošíme doma, občas zvládneme nějakou návštěvu a to je pak Harry šťastný, když se společně vrátíme a on je zase ve svém domácím prostředí, z toho vyvozují, že se mu u nás líbí a je spokojený. Čeká nás ještě silvestr a s ním spojené dělobuchy a petardy, doufám, že i tuto nepříjemnou tradici zvládneme.

Harry s Eliškou pracují v pohodě, podávají tužky, hračky, pití a vše co je potřeba a hlavně se společně zvládnou svléknout bez pomoci. Anežce se v posledních týdnech zhoršilo bolení břicha a vyprazdňování a tak Harryho využíváme i více na masírování břicha i několikrát za den. On je spokojený a Anežce

se uleví. Elišce olizuje bolavá kolínka bez mazání :) sám od sebe, stejně tak ruce a pusy. Rádi spolu odpočívají a mazlí se. Eliška byla poslední dny ve škole hodně unavená a vyčerpaná, s Harrym holky vyzvedáváme po obědě ve školní jídelně a pak si doma u pohádky relaxovali, odpočinuli a nabrali síly na další náročný den. Zasiláme i pár fotek – několik pracovních, mazlících, rozdávání dárků, líbačka pod jmelím, učení matematiky... no prostě několik okamžiků z posledních dnů.

V těchto svátečních dnech bych Vám za naší celou rodinu ráda poděkovala a popřála do Nového roku pevné zdraví, lásku, štěstí a optimismus.

Děkujeme.

Honlovi a Harry (in www.pomocnetlapky.cz)

4) Rok s Amorem

Tak už je to rok co máme našeho kamaráda a společníka. Pro děti je velkou oporou... Marušce pomáhá při epileptických záchvatech a teď momentálně, při zahřátí, protože máme problém udržet teplotu. Večer nechce jít Maruška spát dokud nebude mít Amora v nohách. Naposled když měla Maruška velký záchvat, Amor stál u ní, takže měla oporu a potom si na něj lehla. Zahřál ji a Maru pomalu na něm usínala, klidná, potom vypětí. Aneta si dělá canisterapii s Amorem, kdy se chce jim. Neříkám ani jednomu teď půjdeme dělat canis. Naučili se tak nějak si rozumět sami a beze mě. Takže když Má Anetka chuť na canis jde za Amorem a leží spolu, nebo přijde Amor k ní a sám si lehne. Je super, že když jdu s Anet na vycházku, že nemusím mít takový strach, že se sekne. Když jde s Amorem, tak jde pěkně a v klidu a i dokážem jít okolo telef. budky, což byl u nás problém. Tam jsme se vždy zasekly a potom byla konečná. Teď to s Amorem dokážem. Byly jsme na čertovské besídce. Amor byl středem pozornosti. Dospělým jsem vysvětlila, že nemohou Amora hladit, ale dětem s mentální retardací to tak nějak nešlo vysvětlit. Takže si ho to tam některé děti hladily. Ale zajímavé bylo, že Amor se o ty cizí děti nějak nezajímal. Pořád si hlídal Marušku a přišlo mě jak kdyby ji jedním okem sledoval. Když prošla s dětma okolo nás Amor věděl, že tam je a byl

připraven, jakkoliv jí pomoci. Já jsem se naučila Amora využívat, aby mi podával věci, když mám migrénu. Hodně mi to pomáhá a nemám takové bolesti.

Zdravíme všechny a ještě jednou díky všem.

(in www.pomocnetlapky.cz)

Příloha 4.

VELEMÍNSKÝ (2007, s. 170 – 172) uvádí ve své knize zajímavou kazuistiku o chlapci, který byl ve věku 7 let odeslán k psychologickému vyšetření na doporučení lékařky a Speciálně pedagogického centra. Chlapec měl již jeden odklad školní docházky. Jeho otec pracoval jako technik, matka byla v domácnosti. Chlapec byl z první gravidity matky, těhotenství proběhlo bez problému, přirozenou cestou. Porodní váha byla 2 200g, délka 47cm. Hoch byl v inkubátoru 11 dní. Raný psychomotorický a řečový vývoj byl v normě. V roce 1992 se chlapci narodili bratři, dvojčata – chlapci.

Jeho diagnóza:

Elektivní mutismus, intelektová kapacita orientačně v horním pásmu průměru až nadprůměru, hypersenzitivita a sociální anxiozita, maladaptivita, akcentovaná, resp. disharmonická osobnost, organicita nezjištěna.

Hoch začal navštěvovat mateřskou školku v 5 letech. Nenavazoval sociální kontakty, nechtěl si hrát, jen stál a koukal. Později se začlenil do skupiny, ale nespolečně pracoval ani s dětmi ani s učitelkami. Tvrdil, že se mu v mateřské školce líbí, přesto však stále nemluvil. Matka uváděla, že jako malý se lekl bouřky, později až hystericky reagoval na kapku krve, bál se všeho nového. Chlapec byl velmi tvrdohlavý, byl schopen se vztekat, až zmodral a nemohl dýchat. Když si rodina pořídila psa, začal ho napodobovat, štěkal na jiné děti, také zvukově napodoboval kočky. Když se narodili další dva chlapci, matka si nevšimla, že by žárlil, většinu času jí s nimi pomáhal. Později po bratrech chtěl, aby ho poslouchali, ačkoli on sám byl

neposlušný. V mateřské škole se chlapec nějaký čas pomočoval. Test školní zralosti byl úspěšný, avšak kvůli sociální nezralosti a jeho komunikační poruše mu byl odklad doporučen.

Dítěti byl sestaven psychoterapeutický plán na základě pozitivní psychodynamické terapie a kognitivně behaviorální terapie. Hlavním cílem bylo navázat vztah s terapeutem, v jehož rámci by bylo možno stimulovat a rozvíjet řečovou komunikaci. Při sezeních byla přítomna jeho matka a s jejím souhlasem i terapeutický pes. Chlapec na fenou reagoval velmi pozitivně, rychle se s ní spřátelil, na terapeutická sezení se těšil a začínal plnit terapeutovy úkoly. Začala se rozvíjet neverbální komunikace, terapie posléze zahrnovala rolové hry na různá zvířata. Matka referovala každých 14 dní o chlapci, u kterého byl znát malý pokrok, jenž se však neprojevoval v oblasti verbálního chování. Po osmém sezení matka sdělila, že chlapec mluvil na veřejnosti, v mateřské škole, což byl první úspěch. Po čtyřech měsících psychoterapie se blížil začátek školního roku, na otázku, zda se těší do školy, odpovídal kývnutím. Zlepšil se oční kontakt a byl na něm znát větší zájem. Při 11 návštěvě bylo sděleno chlapci na terapii, že musí na fenou zavolat, jinak k němu nepříjde, chlapec to odmítl, fenou nepřišla, na chlapci bylo vidět zklamání. Chlapec se nakonec osmělil a na zvíře zavola. Chlapec začal verbálně komunikovat, ale jen s fenou. Matka začala být nervózní, na každém sezení kárala chlapce za jeho mlčenlivost. Terapeut ho omlouval, že to nevádí, že si brzo spolu určitě popovídají. Na jednom sezení začala matka syna přemlouvat, aby promluvil, chlapec se po dlouhém přemlouvání osmělil a začal mluvit o feně. Nástup do školy se povedl, chlapci se ve škole líbí a našel si kamarády.

Využití psa jako koterapeuta u elektivního mutismu je velmi případné. Došlo k odstranění psychických a komunikačních bariér. Pes dokáže léčbu urychlit a prohloubit.

